

Η ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΘΡΑΚΗ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΤΟΥΡΚΟΝ ΠΕΡΙΗΓΗΤΗΝ
ΤΟΥ ΧVII ΑΙΩΝΟΣ ΕΒΛΙΓΙΑ ΤΣΕΛΕΠΗΝ 1)

Κατά μετάφρασιν ΙΩ. ΣΠΑΘΑΡΗ

Τὸ ταξείδιόν μας μετὰ τοῦ Μελέκ Ἀχμέτ Πασᾶ, ἀπολυ-
θέντος τῆς Μεγάλης Βεζυρειαί, εἰς τὴν ἐπαρχίαν Ὁζοῦ (Ozū—
Oksakoff) * καὶ πρὸ τούτου εἰς τὴν Ρούμελην.

Προσενηθέντες πρὸς τὸν Θεὸν καὶ ἐκινήσαντες ἐν πρώτοις ἐκ τῆς
ἐν Κων/πόλει τοποθεσίας, ἣτις καλεῖται «Τοπτσουλῶ» (στρατιῶται τοῦ
Πυροβολικοῦ) πρὸς νότον, διήλθομεν τὰ χωρία «Δαοῦ Πασᾶ Μπαχτσεσί»,
«Τασλήκ» (τόπος πετρώδης) καὶ ἄλλα καλῶς καλλιεργημένα χωρία καὶ
ἐφθάσαμεν εἰς τὴν κομόπολιν: «Τσεκμεδέι-σαγή» (= Κιουτσούκ Τσεκ-
μετέ, μικρὸν Ζεῦμα), ἣτις εἶναι ἔδρα κατορητητοῦ ἱεροδικαστοῦ ὑπὸ
τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Μολλά τοῦ Ἐγιοῦτι.

Τὸ φρούριον αὐτῆς κείμενον ἐπὶ τῆς παραλλῆλας εἶναι πολὺ ἠρειπωμέ-
νον, ἡ δὲ πόλις εἶναι ἐκτισμένη ἐπὶ τῆς ἀκτῆς τῆς θαλάσσης κατὰ τὸ
ἤμισυ ἐπὶ λείου ἐδάφους, κατὰ δὲ τὸ ἄλλο ἤμισυ ἐπὶ κλιτύος ὄρους, ἔχει
δ' ἐν ὄλῳ ἑξακοσίας οἰκίας μὲ ἀμπέλους καὶ κήπους καὶ μὲ ἀφθονον ὑγει-

1) Μετάφρασις τῶν σελ. 289—304 τοῦ Γ' τ. τοῦ Σεγιαχενταμέ Ἐβλιγιά Τσελεπῆ. Ὅλιγα τινὰ πρὶν τοῦ Σεγιαχενταμέ καὶ τοῦ συγγραφέως αὐτοῦ, μετὰ μεταφράσεως τῶν περὶ τῆς Δυτικῆς Θράκης πληροφοριῶν αὐτοῦ δεῖ ἐν τ. IV (σελ. 113—128) καὶ V (σελ. 217....) «τῶν Θρακικῶν».

2) Λόγῳ οικονομίας χρόνου καὶ ἑλλείψει καταλλήλων πηγῶν καὶ βοηθημά-
των, εἰδικῶν διὰ τοὺς κλάδους τῶν ἀσιανολογικῶν ἐπιστημῶν δὲν συνοδεύονται
τὴν φρονὴν ταύτην, αἱ περαιτέρω μεταφράσεις μὲ ἱστορικο-γεωγραφικὰς, γλωσσι-
κάς, χρονολογικάς, κριτικάς κ.λ. σημειώσεις. Ὁ Ἐβλιγιά Τσελεπῆς, ὡς γνωστόν,
περιέγραφε πλεῖστ' ὅσα μέρη τῆς Ἑλλάδος: Θράκη, Μακεδονία, Θεσσαλία,ν
Στερεὰν Ἑλλάδα (ιδίᾳ τὰς Ἀθήνας), Πελοπόννησον (μὴδὲ τοῦ Μυστρᾶ ἐξαιρου-
μένου), τὰς νήσους κτλ. εἰς 600 περίπου σελίδας τοῦ VIII τ. Αἱ πληροφορίες αὗται
εἶναι λίαν περίεργοι καὶ πολῦτιμοι διὰ τὴν Ἑλληνικὴν ἱστορίαν. Ἐγὼς ἔργον θά
ἦτο, ὅπως ἡ Ἀκαδημία, τὰ Πανεπιστήμιά μας καὶ αἱ Ἀρχαιολογικαὶ καὶ λοιπαὶ
ἐπιστημονικαὶ ἐταιρίαι χρησιμοποιήσωσι ταύτας διότι τῶς μετὰ τὴν κριτικὴν ἐπεξερ-
γασίαν των. Θεωρῶ καθῆκόν μου νὰ ἐπιστήσω ἰδιαιτέρως τὴν προσοχὴν τῶν ἐ-
παίοντων ἐπὶ τοῦ Σεγιαχενταμέ.

Βιβλιοθήκη Ἀθ.
τ. 2! 1936

νὸν ὕδωρ. Πᾶσαι αἱ οἰκίαι αὐτῆς εἶναι κεραμοσκεπεῖς. Τεμένη (μυχράμια) ἔχει ἐν ὄλῳ δεκαεπτὰ, ἐξ ὧν τὸ ἐπὶ τοῦ λόφου τέμενος: «Τεκέ-Λζαμί» εἶναι μολυβδοσκεπεῖς καὶ μὲ ἕνα μιναρέν.

Ὁ μεδρεσῆς τοῦ τεμένου ἀνήκει εἰς τὸν Ἀπτονοσελιὰμ Βέην. Τὸ ἐν τῇ ἀγορᾷ τέμενος «Γσαρσὴ Λζαμί» ἔχει μεγάλην ἐνορίαν. Εἶναι δὲ τοῦτο μυχρὸν θολωτὸν δζαμίον μὲ ἕνα μολυβδοσκεπημιναρέν.

Ἡ κομπολίς ἔχει ἐν λουτρὸν, ἐπτά λιθόκτιστα χάνια, ἐν νηπιαγωγεῖον καὶ τριακόσια καταστήματα.

Ἐπειδὴ ἡ μεγάλη Σουλτανικὴ ἀγορὰ αὐτῆς κεῖται ἐπὶ τῆς λεωφόρου, αἱ δημόσιαι ὁδοὶ πᾶσαι εἶναι ἐστρωμέναι μὲ λίθους λευκοῦς.

Ἡ περιγραφὴ τῆς λίμνης τοῦ Μικροῦ Τσεκμεδεζέ.

Αὕτη εἶναι μία μικρὰ λίμνη, συναφῆς πρὸς τὴν ἀκτὴν τοῦ Μαριμαῶ (Προποντίδος). Ἡ περιφέρεια αὐτῆς εἶναι ἐπτά μίλια, τὸ ὕδωρ τῆς ὁμοῦ δὲν εἶναι τόσον ἄλμυρόν.

Κατὰ τοὺς παλαιούς χρόνους, ὅτε ὁ Γιάνκο υἱὸς τοῦ Μαδιὰν ἐπεχείρησε νὰ κτίσῃ τὸ φρούριον τῆς Κων/πόλεως ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, ὁ γνωστὸς ἐν τῇ ἱστορίᾳ βασιλεὺς Γενοβάν, ὅστις ἦτο ἀπαράμιλλος εἰς τὴν γεωμετρικὴν ἐπιστήμην, κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ἀνέλαβε τὴν ὑποχρέωσιν νὰ διοχετεύσῃ ἐντὸς τῆς Κων/πόλεως τὸν ὄον τοῦ ποταμοῦ Δουνάβεως, (παράδοσις), διήνοιξε τάφροντας καὶ διώρυγας μὲ (τὴν συνδρομὴν) πενταζοσίων χιλιάδων ἐργατῶν, ἀπὸ τῶν σημείων τοῦ ὄου αὐτοῦ, τῶν καλουμένων: «Δεμίρ-Καποῦ» (Σίδηρᾶ Πύλη) καὶ «Ταχταλή» (σανιδωτός), μετὰ δ' ἐπτά ἔτη συνεχοῦς ἐργασίας κατόρθωσε νὰ φέρῃ τοὺς ὄχετοὺς τοῦ ποταμοῦ μέχρι τοῦ Ἀζαδλή (Ἐλεύθερα) παρὰ τὴν Κων/πολιν. Προσελθὼν τότε ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Γιάνκο εἶπε: «Ἴδου ἐνταῦθα ἐτοποθέτησαν τὸν Δούναβιν (αὐτοῦσιον). Ἴδου πῶς τὸν ἔφερον ἐνταῦθα, ὀρυμολκῆσαντες αὐτὸν ὡσεὶ σύροντες μίαν γυναῖκα ἀπὸ τὴν κόμην τῆς».

Μόλις, ὁμοῦ, ὁ βασιλεὺς ἐπρόφθασε νὰ προφέρῃ τὴν ὡς ἄνω φράσιν, ὁ Δούναβις, ἐνῶ εἶχεν ἤδη εἰσέλθει εἰς τὴν Κων/πολιν καὶ διαρρέων διὰ μέσον τοῦ Γενι-Μπαχτσέ εἶχεν ἐκβίβει καὶ εἰς τὴν θάλασσαν πλησίον εἰς τὴν Λάνγα-Καποῦ (Βλάγκα;) ἐγένιν αἰφνιδίως ἄφαντος (ὁ ὄους αὐτοῦ) ἀπὸ τοῦ σημείου τοῦ χωρίου Ἀζαδλή, μόνον δ' ἐν μέρος αὐτοῦ (τοῦ ποταμοῦ) ἀνεφάνη εἰς τοὺς παραδουναβείους μύλους πλησίον τῶν Σαράντα Ἐκκλησιῶν, τοῦ Χισά, τοῦ Πουνάο-Χισάο καὶ τοῦ Πραβαδῆ, ἕτερον δὲ μέρος αὐτοῦ ἀνεφάνη εἰς τὰς κομπολίεις ταῦτα τοῦ Μικροῦ

καὶ Μεγάλου Τσεκμετζέ. Λιὰ τοῦτο καὶ νῦν εἶναι ἐμφανεῖς οἱ ὄχθοι (ὄπαι) τοῦ Δουνάβεως ἐνταῦθα.

Εἰς τὴν λίμνην ταύτην ἀλιεύονται τὰ εἰδικῶς εἰς τὸν Δουνάβην ἀνήκοντα εἶδη ἰχθύων: ἀντακαῖος, μύραινα καὶ ἐν ἑτερον εἴδος (φωσφορίζοντος καὶ θορυβοῦντος) ἰχθύος.

Ὅτε, ἡμέραν τινὰ ἐκαθήμεθα εἰς τὴν παράλιον ἑπαύλιαν τοῦ ἐκ Τὸπ-Καποῦ Μαχμουτ Ἄγα πλησίον τῆς ὄχθης τῆς λίμνης Τσεκμετζέ, οἱ ἀλιεῖς συνέλαβον ἓνα μικρὸν ἀντακαῖον καὶ ἔστειλαν αὐτὸν δῶρον εἰς τὸν Σουλτάνον Ἰμπραχίμ Χάν. Δῆλον ἡμῖν, ἐκ τούτου, κατέστη, ὅτι εἰς τὴν λίμνην ταύτην ὑπάρχει ῥοή ἐκ τοῦ ποταμοῦ Δουνάβεως.

Δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον καὶ τὸ ὕδωρ τῆς λίμνης δὲν εἶναι πολὺ μικρὸν.*)

Ἡ ἀπόστασις μεταξὺ τῆς λίμνης καὶ τῆς θαλάσσης εἶναι (τόση ὅση φθάσει) μία βολή τόξου (βέλος). Ἐν καιρῷ χειμῶνος πολλοὶ χεῖμαρροι εἰσρέουν εἰς τὴν λίμνην ταύτην καὶ διὰ τοῦτο ἡ λίμνη ἀδιαλείπτως ἐκβάλλει εἰς τὴν θάλασσαν, ἔχουσα εἰς τὸ σημεῖον τῆς ἐκβολῆς καὶ μίαν μεγάλην γέφυραν, τὰ θεμέλια τῆς ὁποίας ἐτέθησαν, συμφώνως πρὸς τὸ διάταγμα τοῦ Σουλτάνου Σουλεϊμάν Χάν, ἀλλ' ἡ πλήρης ἀποπεράτωσις αὐτῆς ἐπετετέθη ἐπὶ τοῦ Σουλτάνου Σελίμ Χάν τοῦ Β'.

Ἐπειδὴ ἡ γέφυρα αὕτη κεῖται ἐπὶ τῆς δημοσίας ὁδοῦ, δι' ἧς διέρχονται οἱ ἐκ Κων/πόλεως εἰς τὰς χώρας τῆς Ρωμεικῆς ἀναχωροῦντες ἐπισημοὶ τε καὶ λαός, αὕτη ἀποτελεῖ ἐν τῶν μεγίστων φιλανθρωπικῶν ἰδρυμάτων (τοῦ τόπου).

Περίξ τῆς λίμνης ὑπάρχουσιν ἑπαύλεις, ἀμπελῶνες καὶ ἀγροζήπια, καλλιεργούμενα καὶ ἀκμαζόντα. Ἡ δὲ λίμνη παράγει λίαν εἴγευστα φιδόψαρα, πλάτακα, χοραζίνον καὶ πολλὰ ἄλλα εἶδη ἰχθύων.

Ἀναχωρήσαντες ἀπὸ τὴν κωμόπολιν ταύτην πρὸς νότον διήλθομεν τὴν ἐπὶ τῆς λίμνης γέφυραν καὶ ἐφθάσαμεν εἰς τὴν κωμόπολιν: «Τσεκμετζεὶ Κεμπιζ» (Μπογιὸν Τσεκμετζέ—Μέγα Ζεῦγμα).

Ἀξιοσημειώτα πλεονεκτήματα τοῦ Μπουγιὸν Τζεκμετζέ

Καὶ τοῦτο εἶναι μία ἐκ τῶν ἀνηκουσῶν εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ

*) Παράδοσις μέχρι τῶν ἡμερῶν μας ὑπάρχειν ὅτι ἡ εἰς τὸ παρά τὸν Ἄγ. Στέφανον τσιφλίκιον τοῦ στέμματος Ἀληβένικοι ὑπάρχουσα δεξομένη ἦτο πλήρης νεροῦ προερχομένου ἐκ τοῦ Δουνάβεως· εἰς δὲ τὸ τσιφλίκιον Γιασίμ Μπουρνού (παρὰ τὸν ἐπὶ τῆς σιδηρ. γραμμῆς Κων/πόλεως—Ἀδριανουπόλεως σταθμὸν Σπάρτα κουλὲ) ὑπῆρχε κρήνη ὀνομαζομένη Τούνα σουγιού (= ὕδωρ Δουνάβεως).

Μολλά τοῦ Ἐγιοῦπ κωμοπόλεων, κειμένη ἐπὶ τῆς παραλίας καὶ ἔχουσα χιλιάς στερεάς, ὥραιας, κεραμοσκεπεῖς, μονωρόφους καὶ διωρόφους οἰκίας μετ' ἀμπελοκηπίων καὶ δαμῶν πηγῶν εὐγεύστου ὕδατος.

Ἀνίκοῦσα αὕτη εἰς τὸ Ἐβκιάφιον ἔχει ἀρχιαστυνόμον καὶ λοιπὰ ὄργανα τῆς τάξεως καὶ ἀσφαλείας. Κειμένη δὲ οὐ μακρὰν τῆς πρωτεύουσας δὲν ἀποτελεῖ ἔδραν τοποτηρητοῦ διοικητοῦ καὶ ἀρχηγοῦ Γενετισάρων. Ἐχει ἐν ἡρειπωμένον φρούριον ἐπὶ τῆς ἀκτῆς. Μεταξὺ τῶν πολλῶν τεμνῶν αὐτῆς ἰδίᾳ ἐξέχει τὸ τοῦ Μεχμέτ Πασᾶ (Μεχμέτ Πασᾶ Μεσοδζιτή), ὄπερ εἶναι ἔργον τοῦ ἀρχιτέκτονος Σηνάν Ἄγᾶ. Ἐχει εἰσέτι ἕνδεκα μεγάλα καὶ μικρὰ μολυβδοσκεπῆ χάνια καὶ διάφορα φιλανθρωπικὰ καθιδρύματα, μεδρεσέιν, νηπιαγωγεῖον καὶ ἀγοράν.

Ἡ κρήνη, ἧτις εὐρίσκεται παραπλεύρως τοῦ ὑψηλοῦ πλατάνου ἐπὶ τῆς μεγάλης πλατείας ἔμπροσθεν τῶν χανίων φέρει τὸ ἐξῆς χρονόγραμμα:

«Πάλιν ἔρρησε διὰ τὸν κόσμον τὸ ὕδωρ τοῦ Καβσέρ»

Ὁ μεδρεσές «Ἄπδουσσελίμ Μεδρεσεσή» εἶναι εὐμέγεθς κτίριον, στερεόν, μολυβδοσκεπές, καὶ ἀκμάζει ἔχων (διω)μήτους) καθηγητὰς καὶ (πολλοὺς) σπουδαστὰς.

Ἡ κωμόπολις ἔχει πτωχοτροφεῖον, ὅπου δαμῶν χορηγοῦνται φαγητὰ εἰς τοὺς ἀφικνουμένους καὶ ἀναχωροῦντας ταξιδιωτὰς.

Ἐχει ἐπίσης λουτρά, νηπιαγωγεῖα καὶ ἀρκετὰ στερεὰ καὶ πλουσίως κεκοσμημένα καταστήματα.

Τὸ μέγα καραβανσεράϊον (ξενεῖον) αὐτῆς, κείμενον πλησίον τοῦ δικαστηρίου εἶναι οἰκοδόμημα χολοσσιαῖον, δυνάμενον νὰ στεγάσῃ χιλίους ἴππους.

Τὸ κλίμα τῆς Μπογιούκ Τσεκμετζέ εἶναι πολὺ γλυκὺ. Ἡ περιγραφή τῆς λίμνης αὐτῆς ἐγένετο εἰς τὸν Α' τόμον τοῦ Σεγλαχετναμέ (σελ. 486) ἐν τῷ περὶ ἔξοχῶν κεφαλαίῳ.

(Ὡς ἐξῆς μεταφέρω ἔνταῦθα τὴν ἐν λόγῳ περιγραφὴν τοῦ Α' τόμου ἐν μεταφράσει:)

Αἱ ἔξοχαὶ τῶν λιμνῶν Τσεκμετζέ.

Ἀμέριμοι φίλοι καὶ ζεύγη ἔρωτικά ἐπὶ ἀκατίων ἔρχονται εἰς τὰς λίμνας τοῦ Τσεκμετζέ τούτου (πρὸς διασκέδασιν), ἀλιεύουσιν ἰχθύς: (πλάτακα) (ψήσσας κοιν. πησιά) καὶ τηγανίζοντες αὐτούς, τρυφεροὺς καὶ νοπούς ἐντὸς βουτύρου νοποῦ, γεύονται τούτων (μετ' ἀπολαύσεως ποθητῆς).

Οὐδὲν ὑπάρχει ἐφάμιλλον καὶ παρόμοιον μετὰ τὸν πλάτακα εἰς ὄλην

τὴν οἰκουμένην («εἰς τὸ τέταρτον τὸ κατωκνημένον» τῆς ὑδρογείου σφαίρας). Πλάτυς, ἐπίπεδος, στρογγύλος, λευκὸς καὶ μικρὸς ὁ πλάταξ, βάρους μιᾶς ὀκτῆς ἕκαστος, ἀποτελεῖ τοιαύτην τράπεζαν τοῦ Κυρίου τῆς δόξης, ἐτοιμὴν, κεκαλυμμένην διὰ φαγητοῦ εὐγεύστου, ὅπερ οὐδεμίαν κἄν ὀσμὴν ἰχθύος ἔχει.

Τὸ εὐλογημένον ὕδωρ τοῦτο ὑδρόβιον (ζῆφον) εἶναι πολὺ σπάνιον. Τὸν δὲ ἀντακαῖον ἄπαξ εἰς πενταετίαν ἢ δεκαετίαν δύναται τις νὰ ἐπιτύχῃ εἰς τὴν λίμνην ταύτην καὶ μόνον εἰς τὸν ἐνικὸν ἢ δυϊκὸν ἀριθμὸν, ἐνῶ εἰς τὸν ποταμὸν Λούναβιν ἀφθόνωσ ἀλιεύεται ὁ ἰχθὺς οὗτος.

Ἡ ἀπόστασις τοῦ μεγάλου τούτου Τσεκμεδῆ καὶ τοῦ μικροῦ Τσεκμεδῆ ἀπὸ τῆς θαλάσσης εἶναι 12 μίλια. Ἡ περιφέρεια τῆς λίμνης αὐτῆς ἐπίσης εἶναι δώδεκα μίλια. Ἐπτά ὄρυκτα ἐκ τῶν περιχώρων ἐκβάλλουσιν τὴν λίμνην ταύτην. Οἱ κυριώτεροι ἐκ τούτων εἶναι: ὁ ὄρυξ Ἀσάτλη-Λερεσῆ, ὁ τῆς Τσατάλδῆς, ὁ Μπαμπάνκας, καὶ ὁ Κοδάκ-Λερεσῆ. Κατὰ τοὺς ὄρυκτα χερμαῖνας καὶ ἡ λίμνη αὐτὴ χύνεται εἰς τὸν Μαρμαρῶν. Τὸ ὕδωρ τῆς λίμνης εἶναι ὑφάλμυρον.

Ἡ λίμνη ἔχει ἰδιαιτέρον Ἐμίσην (θεματοφυλάκα-ἐπιμελητήν). Ἀστυνομικὸς σταθμὸς μετὰ διευθύνσεως τελωνείου ἐπιθεωροῦσι καὶ ἐρευνοῦσι παρὰ τὴν γέφυραν τὰ ἐμπορεύματα τῶν ἀξειδευόντων, σημειοῦντες καὶ συλλαμβάνοντες τοὺς κλέπτας καὶ τοὺς ληροεμπόρους καὶ εἰσπράττοντες φόρον διαμετακομίσεως ἐκ τῶν φορτίων.

Εἰς τὴν λίμνην τοῦ Μεγάλου Ζεύματος ἀλιεύονται: πλάταξ καὶ φιδόψαρα πολὺ περιζήτητα. Ἐκ τῆς ἐκβολῆς τῆς λίμνης ὑπάγει μιά γέφυρα, ἐκτισμένη μετὰ παραδειγματικῆς τέχνης. Ὁ πρῶτος θεμελιωτὴς αὐτῆς ὑπῆρξεν ὁ Σουλτάνος Σουλεϊμάν, ὁ δὲ Σουλτάνος Σελίμ ὁ Β΄ ἔφερεν εἰς πέρας τὴν οἰκοδομὴν αὐτῆς, ἥτις τυγχάνει ἀριστοτέχνημα τοῦ γηραιοῦ ἀρχιτέκτονος Σηνάν, (κὺν) μακαρίτου. Ἡ γέφυρα ἔχει εἴκοσι ἕξ ἀψίδας, ἐκάστη ἐκ τῶν ὁποίων ἔχουσα τὴν κεφαλὴν ὑψωμένην πρὸς τὸν Γαλαξίαν (καὶ) τὴν Σελήνην ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ, ὑψοῦται (εἰς τὸ κενόν) δίπην οὐρανοῦ τόξου. Τὸ μήκος τῆς γεφύρας ἀπὸ τοῦ βορρᾶ πρὸς νότον εἶναι ἐνὸς μιλίου. Ἐκτισμένη αὐτὴ ἀποκλειστικῶς διὰ λελαξευμένων λίθων πολὺ στερεῶς, λάμπει ὡσεὶ κάτοπτρον.

Ἐν τῷ μέσῳ τῆς γεφύρας ἐπὶ λευκοῦ ἀκατεργάστου μαρμαῖου εἶναι ἐγχεαραγμένα διὰ χειρὸς (γραφῆς) τοῦ ἐκ Καρὰ-Χισὰρ Χασὰν Τσελεπὶ τὰ ἑξῆς χρονογράμματά της:

«Ὁ Σουλτάνος τῶν χωρῶν Ἀράβων καὶ Περσῶν ὁ Σουλτάνος υἱὸς
 »Σουλτάνου, ὁ Σουλτάνος Σελίμ Χάν, υἱὸς τοῦ Σουλτάνου Σουλεϊμάν
 »Χάν, υἱοῦ κ.τ.λ.»

Ἰπὸ τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην μετὰ μαγικῆς τέχνης καλλιτεχνηθεῖσαν ὑπάρχει τὸ κάτωθι χρονόγραμμα τῆς γεφύρας:

«Εἶπε τότε ὁ Χενταί τὸ χρονόγραμμα αὐτῆς :

«Ἐκτίσεν ἐπὶ τοῦ ὕδατος τὴν γέφυραν ταύτην ὁ Ἄναξ Σελίμ» Ἔτος 957 (Ἐγείρης).

Ἄτερον χρονόγραμμα τοῦ Χενταί :

«Ἐφερν εἰς πέρας τὴν γέφυραν τοῦ Σουλεϊμάν ὁ Σουλτάνος Σέλιμ».

Αἱ διὰ τὴν κατασκευὴν τῆς γέφυρας διαπάναι ἀνήλθον εἰς τὸ ποσὸν τῶν ἑκατῶν δεκατεσσάρων φορτίων (γινούκιον, «γινούκι»=100 χ. γρ.) 73850 ἄσπρων.

Ἄτερον χρονόγραμμα : «Τετέλεσται τὸ τῆς γέφυρας ἔργον».

Ἐντεῦθεν ἐκκινήσαντες πρὸς τὰ νοτιοδυτικὰ καὶ διεληθόντες διὰ μέσου ἀκμαζόντων καὶ καλῶς καλλιερηθέντων χωρίων, ἐφθάσαμεν εἰς τὸ φρούριον τῆς Σηλυβρίας.

Περιγραφή τοῦ φρουρίου τῆς Σηλυβρίας.

Τὸ χωρίον τοῦτο φρούριον μνημονεύεται εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν μὲ τὸ ὄνομα τοῦ Σηλύβρη, υἱοῦ τοῦ Γιάντζο, (υἱοῦ) τοῦ Μαδιάν, ἐπειδὴ ἐκεῖνος ἔχει κτίσει αὐτό.

Τὸ φρούριον εἶναι ἐκτισμένον ἐπὶ τῆς παραλίας. Ὁ Σουλτάνος Μουράτ Χάν, ὁ πορθητῆς τῆς Ἀδριανοπόλεως, ἐκνριένεσε τοῦτο καὶ τὸ Σερχοῦν μετὰ τὴν Ἀδριανούπολιν.

Μετὰ ταῦτα δ' ὅτε ὁ ἔγδοξος καὶ νικηφόρος Σουλτάνος Μουράτ Χάν κατατροπώσας τοὺς ἄπιστους εἰς τὸ πεδίον τοῦ Κοσσόβου ἐθεώρει τὰ πτώματα αὐτῶν μὲ βλέμμα παραδειγματισμοῦ, ἐφρονεῖθη ὑπὸ τοῦ Μιλόση Κουμπελάκι, ὀρμήσαντος κατ' αὐτοῦ, καὶ ἔπεσε μάρτυς.

Κατὰ τινὰς ἀφηγήσεις ὁ Μιλόση οὗτος προσῆλθεν ὑπὸ τὴν ιδιότητα τοῦ πρεσβευτοῦ πρὸς τὸν Σουλτάνον Μουράτ καὶ ἐφόνευσεν αὐτόν.

Ἄλλ' αὐτοστιγμῆ μετὰ τὴν δολοφονίαν οἱ σωματοφύλακες τοῦ Σουλτάνου κατεκροῦργησαν τὸν ἐπάρατον.

Μετὰ τὸ γεγονός τοῦτο ἀπολέσαντες οἱ ἄπιστοι πᾶσαν πλέον ἡσυχίαν (ἔστασίασαν καὶ) εὔρον τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐπιδράμουν εἰς διάφορα μέρη εἰς τὰ ὑπὸ τῶν μουσουλμάνων κατελιημμένα φρούρια. Οὕτω πολιορκήσαντες καὶ τὸ τῆς Σηλυβρίας φρούριον ὑπήγαγον τοῦτο ὑπὸ τὴν κατοχὴν τῶν.

Μετέπειτα ἤμως, ὅτε ὁ Βαγιαζίτ Χάν ὁ Κεραυνὸς κυριεύσας εἰρηνικῶς τὸ ἤμισον τῆς Κων/πόλεως ὑπέταξεν εἰς τὴν μουσουλμανικὴν κυριαρχίαν, ὅλα τὰ μέρη τὰ μέγιστα τῶν συνοικιῶν τῶν Πυλῶν: Τζεπέ Ἀλή Καπουσοῦ, Ἄγιὰ Καπουσοῦ καὶ Πετρέ Καπουσοῦ, τὸ Γκιουλ-Δζαμή ἦτο ὁ ἐκτετήριος

οἶκός μας, ἡ δὲ μονὴ (τεκές) Σιρκεδζή ἦτο τὸ δικαστήριόν μας.

Κατὰ τὸ αὐτὸ ἀκριβῶς ἔτος ἐκ νέου ἐκυριεύθη ὑπὸ τῶν μουσουλμάνων τὸ φρούριον τοῦτο τῆς Σηλυβρίας μερίμνη τοῦ μακαρίτου νῦν βασιλέ- παιδος τοῦ Ἀλεμσάχ.

Ὅτε δέ, βραδύτερον ὁ Βαγιαζίτ ὁ Κεραυνὸς ἔπεσε (θῦμα) δόλου καὶ ὡς ἐκ τούτου ὁ Ἀυτοκράτωρ τῆς Κων/πόλεως ἐξεδίωξε τὸν μουσουλμανικὸν λαὸν ἐκ Προύσης καὶ Ἀδριανουπόλεως, τότε καὶ τὴν Σηλυβρίαν ἐξέκένωσεν ἀπὸ τοῦ; μουσουλμάνου; οἴτινε; προσέφυγον εἰς τὰ μέρη τῆς Ἀνατολῆς.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην οἱ Ἕλληνες ἐκυρίευσαν τὴν Σηλυβρίαν, μὲ σθένος δὲ καὶ καρτερίαν κατέστησαν αὐτὴν ἀκμάζουσαν.

Κατόπιν ὅμως ὁ πατὴρ τῆς νίκης (Πορθητῆς Σουλτάνος Μωάμεθ Χάν ὁ θεῖος ἐκ νέου κατέλαβε τὸ φρούριον τῆς Σηλυβρίας διὰ μέσου τοῦ Μαχμούτ Πασᾶ.

Ἡ Σηλυβρία εἶναι κομόπολις τῆς διοικήσεως Ἐγλιούπ μὲ (βαθμὸν) ἑκατὸν πενήντηντα (βαλαντίων) ἄσπρων. Ἐχει ἀρχισυντόμον, θέσιν τοποτηρητοῦ διοικητοῦ, ἀρχηγοῦ Γενετιστῶρων καὶ ἀγορανόμον, Μουφτιῆν καὶ κοινοτικὸν ἀντιπρόσωπον δὲν ἔχει, ἀλλὰ πολλοὺς προκρίτους καὶ εὐγενεῖς.

Χαρακτηριστικά τοῦ φρουρίου Σηλυβρίας.

Ἐπὶ τῆς παραλίας τῆς Προποντίδος καὶ τοῦ ἐδάφους τῆς Κωνσταντινουπόλεως (Σταμπούλ) ἐκτισμένον ἐπὶ θημιονίας λείας καὶ γυμνῆς βρα- χύδους γῆς (ἐν τῷ καμμένῳ: balçin ἀντὶ yalçin) τὸ λιάν χαριέν τοῦτο φρούριον ἔχει σχῆμα τετραγώνου, τεσσαράκοντα ἐπτὰ πύργους καὶ μίαν πύλην, ἀνοικτομένην εἰς τὴν βόρειον αὐτοῦ πλευράν.

Ἡ περιφέρεια αὐτοῦ εἶναι 2500 μέτρων (βημάτων). Ἐντὸς αὐτοῦ διαμένουσι 2000 ἄτομα εἰς πεντακοσίας κεραμοσκεπεῖς στερεᾶς οἰκίας.

Ἐντὸς τοῦ φρουρίου ὑπάρχει ἐπίσης ἓν Σουλτανικὸν δζαμίον, μετα- τραπὲν ἀπὸ ἐκκλησίαν χριστιανῶν. Χάνια, λουτρά, ἀμπέλου; καὶ κήπους δὲν ἔχει.

Ἐκ τῶν μεγάρων (ἀνακτόρων) αὐτοῦ ἰδίᾳ διακρίνεται τὸ κομψὸν καὶ καλλιτεχνικὸν μέγαρον τοῦ Χαϊδάρ Ἀγά, ἀτενίζον πρὸς τὴν ἀκτῆν.

Τὸ προάστειον (Varos) Σηλυβρίας.

Ἐπὶ τῆς παραλίας ἐκτισμένον καὶ ἀποτελούμενον ἐκ δέκα ἑξ συνοικιῶν καὶ 1600 στερεῶν οἰκιῶν μετ' ἀμπέλων καὶ κήπων, τὸ προάστειον

τοῦτο εἶναι δολόκληρος πόλις, ὑπενθυμίζουσα συνοικίαν τῆς Κων/πόλεως.

Πραγματικῶς κατὰ τὴν μαρτυρίαν τῆς ἱστορίας Γρινονὰν ἢ Σηλυβρία ὑπῆρξε μία γωνία τοῦ φρουρίου τῆς Κων/πόλεως. Καὶ νῦν εἰσέτι φαίνονται σαφῶς ἴχνη τειχῶν φρουρίου ἀπὸ Κων/πόλεως μέχρι Σηλυβρίας.

Ἐτέραν γωνίαν τοῦ τείχους τοῦ ἀρχαίου φρουρίου τοῦ Βυζαντίου ἀπετέλει ἐπὶ τῆς παραλίας τοῦ Εὐξείνου τὸ φρούριον Δέρκων.

Ἡ ἀπόστασις μεταξὺ τῆς Σηλυβρίας καὶ τῶν Δέρκων εἶναι 11 ὥρων. Μεταξὺ τῶν δύο τούτων φρουρίων βλέπομεν καὶ τῶρα ἀκόμη ἑπτὰ σαφέστατα στρώματα τειχῶν φρουρίων, ἑπτὰ στρώματα ἀκροπόλεων καὶ τάφρων εἰς ἀπειράριθμα δὲ σημεῖα ἐπάλλξεις καὶ τοίχους.

Ἄλλη γωνία (τοῦ φρουρίου Κων/πόλεως) ἦτο τὸ φρούριον Γιουρούς ἐπὶ τῆς Ρουμελικῆς παραλίας τῶν στενῶν τοῦ Εὐξείνου Πόντου.

Ἐκεῖθεν τὸ τεῖχος τοῦ φρουρίου διῆκε τὰ Θεραπεῖα, τὸ Νεοχωρὶ (Γιενί—Κιόι), τὸ Ρούμελη-Χισάρ, τὸ Μεσάχαρον (Ἵρτά-Κιόι) τὸ Διπλοκίονιον (Μπαισιτάς) μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου Κορσουνίου-Μαχζέν (Στέρνα-μολυβδοσκεπητής)—Μπουρνού, εἰς τὸ Τόπχανε. Τὰ δὲ ἀπὸ τὸ Μέιτ Ἴσσκελεσῆ σημεῖα τοῦ Κασίμ Πασᾶ, Χάσκιοι, Σούτλουδζε μέχρι τοῦ Ἐγιούπ (ἦσαν ἀκίνδυνα ἀπὸ ξηρᾶς ἐπειδὴ) εὐρίσκοντο ἐντὸς τοῦ κόλπου. Εἰς δὲ τὸ Σεράι Μπουρνού, Κορσουνίου-Μαχζέν καὶ Κήζ Γκουλεσῆ (Πύργος τοῦ Λεάνδρου) ἦσαν τοποθετημένα βάρεα πυροβολικὰ καὶ ὡς ἐκ τούτου εἰς οὐδὲν τῶν σημείων τούτων ὑπάρτατο φόβος ἀπειλῆς (κινδύνου). Διὰ τοῦτο δ' ἔλειπον, εἰς τὰ σημεῖα ταῦτα, τείχη φρουρίου. Ἀπὸ δὲ τοῦ Ἐπταπυργίου (Γιεδι-Γκουλέ) πάλιν καὶ τῆς ἀκτῆς τῆς Προποντίδος μέχρι τῆς Σηλυβρίας διήκουν τείχη φρουρίων.

Κατὰ τὸν ὑπόλογισμὸν τοῦτον τὸ σημερινὸν φρούριον τῆς Κων/πόλεως, ἀπετέλει κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, τὸ ἐσωτερικόν, οἰονεὶ, φρούριον αὐτῆς. Μετέπειτα ὁμοῦ ἐπιδραμόντες ἐχθροὶ ἀπὸ τὴν Ρούμελην κατεδάφισαν καὶ ἐξηφάνισαν τὰ τείχη ταῦτα.

Ἄλλ' ἄς ἐπανεέλθωμεν εἰς τὸ προκείμενον....

Ἡ Σηλυβρία ἔχει δεκαοκτὼ μικράμια. Τὸ τέμενος: Καρὰ-Πιρί-Πασᾶ-Δζαμί ἔχει ἓνα μιναρὲν μὲ εὐρύχωρον ἐσωτερικὸν διαμέρισμα, καλεῖται δὲ Οὐλοῦ-Δζαμί.

Ὁ κτίτωρ αὐτοῦ εἶναι ὁ ἐκ τῶν ὑπουργῶν τοῦ Σελίμ Χάν τοῦ Α' (Πιρ-Πασᾶ) ἐκ τοῦ γένους τοῦ Ἄμπου-Μπικρ τοῦ πιστοῦ, γένοιο ὁ Θεὸς εὐχαριστήμενος (εὐδοκίησαι) ἀπ' αὐτόν. Τὸ τέμενος ἔχει μεγάλην ἐνορίαν. Εἰς οὐδεμίαν χώραν δύναται τις νὰ συναντήσῃ τοιοῦτους στύλους (κίονας), ἐκ πολυτίμου λίθου χρώματος ἠλέκτρου, ὅποιοι εὐρίσκονται ἐπὶ τοῦ σοφᾶ (αἰθούσης) τοῦ ἐξωτερικοῦ διαμερίσματος τοῦ μικραμπίου αὐτοῦ. Ἐχει εὐαγῆ καθιδρύματα, μεδρεσέν, σπουδαστήριον καὶ νηπιαγωγεῖον, πάντα

μολυβδοσκεπῆ χρώματος κνανοῦ. Ἄλλο δ'ζαμίον ἐκτὸς αὐτοῦ δὲν γνωρίζω.

Ἐχει εἰσέτι δεκαεὶς μικρὰ καὶ μεγάλα χάνια, ὅλα κεραμοσκεπῆ ἐρυθροῦ χρώματος. Ἄξιον ἰδιαίτερας μνείας μεταξὺ ὄλων τυγχάνει τὸ Κασσάμ-Τσελεπῆ-Χάνι, μετ' ἄγορᾶς ἐξ ἑκατὸν ἐν ὄλῳ καταστημάτων, εἰς τὰ ὅποια συγκεντρῶνται ὅλα τὰ ἐπαγγέλματα.

Ἐπειδὴ ἡ κομιόπολις εἶναι ἐκτισμένη ἐπὶ τῆς δημοσίας ὁδοῦ τῶν ταξειδεύοντων, οἱ πεταλῶται αὐτῆς πραγματοποιοῦσι καὶ καρποῦνται τὰ περισσότερα κέρδη. Ὁ ἰδιοκτῆτης αὐτοῦ τοῦ χανίου Κασσάμ Τσελεπῆς εἶναι ἐπίσης ἐκ τοῦ γένους τοῦ Καρά-Πιρὶ-Πασᾶ.

Ἐχει ἐπίσης δύο λουτρά, τὸ ἐν ἐκ τῶν ὁποίων μὲ ἄφθονον καλὸν ὕδωρ ἀνήκει εἰς τὸν Πιρὶ-Πασᾶν. Ἐχει καὶ Σουλτανικὸν κηπὸν μὲ λαχανοκηπουροὺς καὶ ἀρχικηπουρόν, δημοσίους ὑπαλλήλους.

Πᾶσαι αἱ στερεῶς κατεσκευασμένα καὶ εὐρύχωροι οἰκίαι τῆς πόλεως εἶναι ἐπὶ τῆς ἀκτῆς, τὰ δὲ παράθυρα (ἀναγνωστέον teyzenleri, οὐχὶ δὲ tuż-pelri—ὁ ποταμὸς τῆς ἡμέρας ὡς ἔχει κατὰ λάθος τὸ κείμενον) αὐτῶν εἶναι ἐστραμμένα πρὸς δυσμάς.

Ἐκτὸς τούτων ἡ Σηλυβρία ἔχει καὶ μέγαρον, πολυτελεῶς κεκοσμημένα πολυώροφα, μὲ θελκτικὸς ἐξώστας.

Τὸ ἀνατολικὸν αὐτῆς μέρος εἶναι περικυκλωμένον μὲ ἀμπελῶνας. Κάτωθι τοῦ φρουρίου εἶναι πολλοὶ μῦλοι, εἰς δὲ τὴν δυτικὴν αὐτῆς πλευρᾶν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ εἰς Τσορλοῦ (Τυρολόην) ὑπάρχει μίᾳ μακρὰ γέφυρα τοῦ Σουλεϊμάν Χάν μετὰ 33 ἀψίδων.

Εἶναι ἀληθές, ὅτι ἡ ἐν λόγῳ γέφυρα εἶναι κάπως χαμηλὴ, αἱ δὲ ἀψίδες αὐτῆς ὅπως οὖν βεβλαμμένα. Κεῖται ἐν τούτοις, ἡ γέφυρα ἀκριβῶς εἰς τὴν ἀμόζουσαν θέσιν τῆς.

Εἰς τὸ πρὸς τὴν πόλιν ἄκρον τῆς γέφυρας ταύτης ὑπάρχει τὸ προσκύνημα Σαδῆ-Μπαμπᾶ-Ζιγαρετῆ, μονίδιον τῶν Μπεκτασιδῶν, ἐντὸς τοῦ ὁποίου οὗτος εἶναι τεταμμένος, οἱ δὲ μοναχοὶ (δεοῖσαι) εἶναι ἐπίσης πτωχοὶ μπεκτασιδες.

Ὁ Βεζύρης Χαϊδάρ Ἀγᾶ Ζαδὲ εἶναι ἐπίσης ἐνταφιασμένος ἐνταῦθα παραπλεύρως πρὸς τὸν Σαδῆ-Μπαμπᾶν ἐντὸς τοῦ παρὰ τὴν γέφυραν μονιδίου τούτου.

Ὁ Χαϊδάρ ἀγᾶ Ζαδὲ οὗτος εὐτυχίσας ν' ἀξιώθῃ ὑψίστων ὑπουργημάτων τῆς δυναστείας τοῦ Ὄσμάν, ὡς τοῦ ἀξιώματος τοῦ ἀρχηγοῦ Γενιτσαρῶν, ἀρχιστρατήγου (καὶ ἀρχιναύαρχου) Βαγδάτης καὶ Αἰγύπτου καὶ τοῦ τοποτηρητοῦ (τῆς Μεγάλης Βεζυρσίας), τελευταίως ἠξιώθη νὰ τῷ ἐμπιστευθῇ ὁ Σουλτάνος γενναιοδῶρως τὴν ἐπαρχίαν τῆς Σιλιστρίας. Ὅτε λοιπὸν μετέβαινεν οὗτος ἐκεῖ ὁ (ἐπικαλούμενος) στραβόλαιμος Μεχμέτ Πασᾶς διέταξε νὰ φονεύσωσιν αὐτὸν εἰς τὴν Σηλυβρίαν καὶ

ἔστειλε τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ εἰς τὴν Πύλνν τοῦ Κράτους, τὸ δὲ πτώμα αὐτοῦ ἐτάφη ἐνταῦθα.

Ἐκκινήσαντες καὶ ἐντεῦθεν καὶ διελθόντες πρὸς δυσμὰς τὰ καλῶς καλλιεργούμενα καὶ ἀκμάζοντα χωρία ἐφθάσαμεν εἰς τὸ φρούριον Τσόρλου (Τυρολόης).

Περιγραφή τοῦ ἀρχαίου φρουρίου Τυρολόης.

Ὁ κτίων αὐτοῦ εἶναι ὁ Γιάνκο υἱὸς τοῦ Μαδιάν, ὃς λέγουσιν. Ὁ πρῶτος πορθητὴς αὐτοῦ τῷ 720 (Ἐγείρης) ὑπῆρξεν ὁ πορθητὴς τῆς Ἀδριανουπόλεως νικηφόρος Χουδαβεντικιάρ (Σουλτάνος Μουράτ ὁ Α'). Ἄν καὶ ἀπῆλθεν οὗτος ἐκ Τυρολόης ἀφοῦ μέχρι θεμελίων κατεδάφισε τὸ φρούριον αὐτῆς, οἱ ἄπιστοι, μετὰ τὸν μαρτυρικὸν θάνατον ἐκείνου ἐν Κοσσυφοπέδιῳ, ἐπεσκεύασαν αὐτὸ καὶ εἰς πολλὰ σημεία ἀνακαίνισαν ἐκ βάθρων τὸ φρούριον καὶ ὑπῆγαγον τοῦτο ὑπὸ τὴν ἰδίαν αὐτῶν κατοχὴν.

Ὁ Βαγιαζίτ Χάν ὁ Κεραυνὸς ἐκνείεσε τοῦτο μετέπειτα καὶ πάλιν ἐκρήμνισε τὰ τείχη καὶ τὰς πύλας αὐτοῦ. Καὶ νῦν ὁμως φαίνονται εἰσέτι τὰ ἴχνη τῶν τειχῶν τῆς βορείου πλευρᾶς τῆς πόλεως.

Ὁ Σουλτάνος Μωάμεθ Χαν ὁ Πορθητὴς ἐκνείεσε ταύτην βραδύτερον.

Ἡ Τυρολόη εἶναι κομόπολις ἱερὰ ὑπαγομένη εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ χαζίμη (ἄρχοντος, ἱεροδικαστοῦ) Ἀδριανουπόλεως μὲ (βαθμὸν) ἑκατὸν πενήκοντα (βαλαντιῶν) ἄσπρων.

Ἡ ὑποδιοίκησις τῆς Τυρολόης ἀποτελεῖται ἀπὸ τριάκοντα χωρία. Εἶναι δ' ἡ Τυρολόη ἔδρα τοποτηρητοῦ διοικητοῦ, ἀρχηγοῦ Γιενιτσάρων, ἀγορανόμων, ἀστυνομικῆς διευθύνσεως.

Ἐν καιρῷ Σουλτανικῆς ἐστρατείας τὸν λαὸν ἐκάστης χώρας τοῦ Κράτους ὀνομάζουσι μὲ ἐν εἶδος «Ὅραν» (μέτρον, γνώμων). Εἰς παρομοίαν περίπτωσιν τὸν κάτοικον τῆς Τυρολόης καλοῦσι μὲ τὸ ὄνομα τοῦ «Βεῖ Οὐλάν τοῦ Ὅραν» (·).

Ἡ πόλις ἔχει ἐν ὅλῳ τρεῖς χιλιάδας περίπου κεραμοσκεπεῖς μονωρόφους καὶ πολυωρόφους, λιθοκτίστους οἰκίας, ἀποτελούσας δεκαπέντε μουσουλμανικὰς καὶ δεκαπέντε χριστιανικὰς συνοικίας.

Ἰδοὺ τὰ ὀνόματα τῶν κυριωτέρων ἐξ αὐτῶν: Συνοικία Ἀραμπαδζή -Μπασῆ Μαχαλλεσῆ, Μουσιλχεδδιν Ἐφένδη μαχαλλεσῆ, Κετσεδζή Ζαδέ, Ἀπὰς-Ζαδέ, Καραδζὰ Ἀχμέτ Σουλτάν, Μπουρχάν Ζαδέ, Χισάρ (Ἀκροπόλεως) Μαχαλλεσῆ, Ἐλχάτς Γανί, Μουσταφά Ἐφένδη, Ὅδουν παζαρή (Ξυλαγορὰς) μαχαλλεσῆ. Ἐκάστη τούτων ἔχει καὶ ἐν μεσοδξήτιον,

ἀλλ' εἰς τρία μόνον ἐξ αὐτῶν τελείται ἡ ἐπίσημος προσευχὴ τῆς Παρασκευῆς. Ἔχει δὲ καὶ δζαμία μὲ πολυπληθεῖς ἐνορίας, ὡς τὸ τῆς συνοικίας Ἀραμπαδζή Μπασή μαχαλλεσή, κεραμοσκεπές, τὸ Ἐσκι-Δζαμί, ὅπερ δὲν εἶναι μολυβδοσκεπές.

Ἡ Τυρολόη ἔχει φιλανθρωπικὰ ἰδρύματα: τὸ δζαμίον τοῦ πτωχοτροφείου, ἐπ' ὀνόματι τοῦ Σουλτάνου Σουλεϊμάν Χάν, ἔχον ὑψηλὸν θόλον, ὠραῖον ἐσωτερικὸν διαμέρισμα καὶ αἶθουσαν (σοφᾶν) παραπλευρῶς πρὸς τὴν νότιον θύραν. Εἶναι πολὺ φωτεινὸν τέμενος μὲ ἓνα μιναραέν. Ἐπὶ τῆς νοτίου θύρας ὑπάρχει ἐγκεχαραγμένον (εἰς τρεῖς γλώσσας: τουρκικὴν, περσικὴν καὶ ἀραβικὴν) τὸ ἐξῆς χρονόγραμμα:

«Ὁ ἀναξ Σουλεϊμάν, ὁ ἰδρυτῆς εὐαγῶν ἰδρυμάτων εὐηρεστήθη νὰ κτίσῃ τὸ ἱερόν τοῦτο τέμενος. Ἐσυλλογίσθη: Τίς συνέθεσε χρονόγραμμα; Ἦκούσθη τότε ἔναργῶς φωνὴ μυστηριώδης, μαγικῆ (ἦτις) εἶπε τὸ ἐξῆς χρονόγραμμα: Ἐκτίσεν ἤδη τόπον προσευχῆς δι' ἀγάπην Θεοῦ».

Ἔτος 928 (Ἐγείρης).

Ἄτερον χρονόγραμμα ἐπισκευῆς τοῦ δζαμίον τοῦτου εἶναι ἐγκεχαραγμένον δι' ἐμφανῶν χαρακτήρων ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ τοίχου ἀριστεροῦθεν εἰς τὸν εἰσερχόμενον ἐκ τῆς θύρας αὐτοῦ, τὸ κάτωθι:

«Προσευχηθεῖς εἶπε χρονόγραμμα ὁ Ἐσκι: Δόξα τῷ Ἀγαθοδότη, τὸ τέμενος κατέστη ἤδη στερεόν καὶ περικαλλές».

Ἔτος 1006 (Ἐγείρης)

Ἐντὸς τῆς ἀγορᾶς ὑπάρχει τὸ κεραμοσκεπές δζαμίον τοῦ Ἐμπούλι Φέτζ (Πορθητοῦ), ὅπερ ἔχει δώδεκα ἱεροδιδασκαλεῖα, ἀλλ' ὁ μολυβδοσκεπῆς μεδρεσές (Κουρσουλουῦ Μεδρεσέ) τοῦ Σουλεϊμάν Χάν πλησίον τοῦ Ἰμαρέτ-Δζαμί ἀκμάζει ἔτι περισσότερον. Οἱ σπουδασταὶ καὶ οἱ διδάσκοντες (:) ἐν αὐτῷ λαμβάνουσι τακτικῶς ἀπὸ τὰ Ἐβζάφια ὅτι λόγῳ κατοικίας, τροφίμων, φώτιστικῶν καὶ λοιπῶν κεκανονημένων ἐπιδομάτων διακοῦνται.

Ἔχει ἐπίσης εἴκοσι νηπιαγωγεῖα, ὅπου διδάσκονται ἀνάγνωσιν ἀλφαβηταρίου.

Ἔχει προσέτι δύο πτωχοτροφεῖα, ὅπου χορηγοῦνται ἄφθονα φαγητὰ δις τῆς ἡμέρας εἰς ὄλους τοὺς ἐπισκεπτομένους αὐτὰ.

Ἔχει καὶ πολλὰς κρήνας πηγαιῶν ὕδατος. Ἐπειδὴ τὸ Τσόφλου εὐρίσκειται ἐπὶ τοποθεσίας θερινῆς βοσκῆς, οἱ κατὰ καιρὸν Σουλτάνοι ἀδυνατοῦντες ἐπαρκῶς νὰ ἀρδεύωσι τὴν περὶ τὴν κομόπολιν ἔκτασιν καὶ νὰ χορέσωσι τὴν δίψαν τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ (κατοίκων αὐτῆς) καὶ ἄλλας μεγάλας ἔδαπάνησαν περιουσίας διατάξαντες εἰδικῶς ἔσκαψῆν δεξαμενῶν (κινστερνῶν) ἐν εἶδει φρεατῶν, ἐκ τῶν ὁποίων διὰ μαγγανοπηγᾶδων (κινουμένων δι' ἵππων) ἀντλοῦσι βαθμηδὸν ὕδωρ καὶ διανέμουσιν εἰς τὰς κρήνας.

Αί κρισιότεραι κρήναι αὐτῆς εἶναι :

Πρῶτον ἡ ἀρχαία κρήνη τοῦ Σουλεϊμάν Χάν μετὰ τὸ ἐξῆς χρονόγραμμα :

«Ὁ ἀναξ Σουλεϊμάν, ἰδρυτῆς ἀγαθοεργῶν καθιδρυμάτων, κάτοχος τῆς θαλάσσης καὶ βασιλεὺς τῆς ξηρᾶς. Ποίησαι Κύριος αὐτὸν εὐπρόσδεκτον εἰς τὸν παράδεισον. (Ἰδού) ἔφθασε (καὶ) τὸ χρονόγραμμα τῆς Κρήνης:

Ἀφῆ αὐτῶ εἰς ἀντιμισθίαν (τῆς κρήνης) τὸ (παράδεισον νέκταρ) Κεβσέρ.

Ἔτος 925 (Ἑγείρης).

(Κατόπιν ἔρχεται) ἡ κρήνη : Νταγιέ Καδὴν τσεσμεσί (ἡ κρήνη τῆς τροφοῦ Δεσποίνης), ἀποτελουμένη ἀπὸ τρεῖς πηγᾶς ῥέοντος ὕδατος, ἡ κρήνη Κοῦτ Σεφέρ ἀγὰ, ἡ Ἰμαρέτ-τσεσμεσί, ἡ Ἀδζή-τσεσμέ (πικρὰ πηγή—κρήνη) εἰς τὴν χριστιανικὴν συνοικίαν, ἡ κρήνη τοῦ Ἰμπραχίμ Ἐφένδη, τοῦ κρατοῦντος ἡμερολόγιον λογιστοῦ τοῦ Σουλτάνου Μουράτ Χάν τοῦ IV, πλησίον τοῦ Ἰμαρέτ-Χανίου, ἡ ἐν τῇ ἀγορᾷ κρήνη τοῦ Σουλεϊμάν ἀγὰ, τοποτηρητοῦ τοῦ ἀρχηγοῦ Γεντισάρων, καὶ ἄλλαι.

Οἱ τεκνίδες τῆς Τυρολόης.

1) Ὁ τεκνὶς τοῦ Ἀπδῆ Χαλιφέ 2) ὁ τοῦ Κεραδζὰ Ἀχμέτ Σουλτάν 3) ὁ τοῦ Δαούτ-Δεδέ. Πάντες οὗτοι εἶναι διάσημοι οὐδοὶ (αὐλαὶ) τῶν δεσπῶν τῆς μονοθεϊστικῆς πίστεως.

Ἡ Τυρολόη ἔχει δέκα ὀκτὼ μεγάλα χάνια, διότι κειμένη ἐπὶ τῆς μεγάλης δημοσίας ὁδοῦ, ἡ πόλις αὕτη μεταβάλλεται εἰς ὠκεανὸν ἀνθρώπων δις τῆς ἑβδομάδος, λόγῳ ἐμποροπανηγύρεως.

Τὰ χάνια τῆς ὄλα εἶναι στερεὰ καὶ πλοῦσια. Τέσσαρα δ' ἐκ τούτων ἐξ ὀλοκλήρου μολυβδόσκηπῃ. Εἰς μὲν τὴν ἀγορὰν κεῖνται τὸ Ἀχμέτ-Ἐφένδη-Χάνι, Τακιδζή-Ζαδὲ-Χάνι ἐπὶ δὲ τῆς ὁδοῦ Χηνητῆ ἀγὰ τὰ: Ὄδα-Μπασῆ-Χάνι, Γιουμουρδζάν-Ζαδὲ-Χάνι, Ἀκτσέ Κοϊλοῦκ ὀγλοῦ Χάνι, Ὄσμάν-Δεδὲ-Χάνι, Δαοῦδ-Ζαδὲ-Χάνι, Χεδαγιέτ-Οὐλλάχ-Τσελεπι-Χάνι, Κατήρ-Ναλπαντή-Μουσταφά Μπεσὲ Χάνι, Κηζήλ-Μπάς-Ζαδὲ-Χάνι, Χασάμ-Δεδὲ-Χάνι. Ὅλα τὰ Χάνια ταῦτα εἶναι διάσημα μέγαρα ξενοδοχείων.

Λουτρά ἔχει δύο: Τὸ πρῶτον εἶναι τὸ τῆς Λαγιε-Χατοῦν-Χαμάμ, διπλοῦν (χωριστὰ δι' ἄνδρας καὶ γυναῖκας), τὸ κτίριον τοῦ ὁποίου εἶναι κομφόν, ὁ δὲ ἀῆρ λιαν εὐχάριστος, ἀλλὰ τὸ ὕδωρ ὑφάλμυρον. Τὸ δὲ Ἰμαρέτ-Χαμάμ εἶναι (ἀνάθημα) τοῦ Σουλτάνου Σουλεϊμάν Χάν, ἐπίσης διπλοῦν. Ἐκτὸς τούτου ὑπάρχουσιν εἴκοσι ἔξ εισέτι περίπου οἰκιακὰ λουτρά ἀριστοκρατικῶν οἰκογενειῶν. Διασημότεροι μεταξὺ τῶν προκρίτων τῆς πόλεως εἶ-

ναί οἱ ἔξις: Σεμισί-Zαδὲ Τσελεπῆ, Ἄλιμι-Zαδὲ Ἐφένδη, Γαϊοῖ Ἐφένδη, Μπαλῆ Ἐφένδη, ὁ στρατηγὸς Ἄλι-Μπεσέ, οἱ Ἀραμπαδζῆ Ζαδέδες. Ἡ πόλις ἔχει ἐν ὄλῳ ἑξακόσια καταστήματα ἀλλὰ δὲν ἔχει μπεξεστίνιον. Ἐπειδὴ ὁμως ἐνταῦθα συγκεντρῶνται παντοῖον εἶδους ἐπαγγελματίαι, πλείστοι δ' ἔξ αὐτῶν διαμένονσι εἰς τὰ χάνια, τὰ πλείστα ἐκ τούτων ἔλαβον μορφήν μπεξεστινίων, ὅπου εἶναι ἀποτεθησαυρισμένα ὅλα τὰ πολύτιμα ἀντικείμενα καὶ ἐμπορεύματα τῶν.

Τὸ κομψότερον ἐν τούτοις τμήμα τῆς ἀγορᾶς εἶναι ἐσκεπασμένον, συνέπεσε δὲ νὰ κείται παραπλεύρως εἰς τὴν μεγάλην Λεωφόρον. Αἱ δημόσιαι ὁδοὶ τῆς εἶναι ἐστρωμέναι μὲ λευκοὺς λίθους.

Ἡ ἀγορὰ τῶν παντοπωλῶν ἔτυχε νὰ εὐρεθῆ εἰς μίαν συνοικίαν. Συνελόντι εἰπεῖν, ἐπειδὴ αἱ ἀγοραὶ αὐτῆς εἶναι κεχωρισμένα κατὰ συντεχνίας τοῦτο προσδίδει ἰδιαιτέραν αἴγλην καὶ λάμψιν εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς ἀγορᾶς παρὰ τὸν πρὸς ἀλλήλας ἀνταγωνισμόν καὶ ἀντίδρασιν ἐκάστης ἔξ αὐτῶν.

Τὸ κλίμα τῆς πόλεως εἶναι πολὺ γλυκὺ. Ἄν καὶ ἔχει ἀμπέλους, ἡ σταφυλή τῆς δὲν εἶναι περιζήτητος. Ὁ τυρὸς τῆς εἶναι περιζήτητος καὶ ἑξακουστός εἰς τὸ Βυζάντιον, τὴν Ἀραβίαν καὶ τὴν Περσίαν εἰς τοιοῦτον βαθμόν, ὥστε ὁ εἰς τρίμμα τυρὸς τῆς Τυρολόης, ὁ νοπὸς αὐτῆς τυρὸς (ἐν σχήματι) γλώσσης καὶ ὁ κασκάβαλο (κασεοῖ) αὐτῆς δὲν ὁμοιάζουν οὔτε μὲ τὸν σφιγκτὸν τυρὸν (κατῆκ) τῆς Κεμαχῆς οὔτε μὲ τὸν τῆς Μυτιλήνης οὔτε μὲ τὸν τυρὸν «Κουρέισε» τῆς Λαμασκου, (εἶναι ἀνώτερος ὄλων τούτων), στέλλεται δ' ὡς δῶρον εἰς βασιλεῖς καὶ πλείστας χώρας.

Ὁ τυρὸς τῆς Αἰγύπτου ὁ καλούμενος «δζούπν-ι-χαλοῦμ» ἐν συγκρίσει μὲ τὸν τῆς Τυρολόης πολὺ ὑπολείπεται ὡς πρὸς τὴν γεῦσιν ὡς ὁ τῆς Βάρνης. Ἡ δ' ἐξαιρετικὴ ποιότης αὐτῶν ἐξηγεῖται διὰ τοῦ γεγονότος, ὅτι εἰς τὰς πεδιάδας τῆς Τυρολόης βόσκουν εἰς ποίμνια πολλὰ ἑκατοντάδες χιλιάδων προβάτων, τὰ ὅποια ὅλα τρεφόμενα διὰ μυριάδων εἰδῶν χόρτων καὶ ἀνθέων τῶν πεδιάδων καὶ λειμώνων παράγουσι (ἔξοχον) γάλα.

Ὁ λαὸς τῆς Τυρολόης εὐημερεῖ πολὺ. Εἶναι πλούσιοι, κάτοχοι πολλῶν ἀγαθῶν, ἰδιοκτῆται χιλιάδων προβάτων.

Πρὸς νότον τῆς πόλεως ταύτης ἐπὶ τῆς ἀκτῆς τῆς βυζαντινῆς θαλάσσης (κεῖται) ἡ Ραιδεστός (Τεκφοῦρ Νταγῆ καὶ Τεκῆρ Νταγῆ) εἰς ἀπόστασιν ἐνὸς σταθμοῦ ἐντεῦθεν. Ἐπίσης εἰς ἀπόστασιν ἐνὸς (!) σταθμοῦ (μιάς ἡμέρας) πρὸς βορρᾶν κεῖται ἡ πόλις Κήρκ-Κεμισά (Κήρκ-Κίμισέ—Σαράντα Ἐκκλησία) πρὸς δυσμὰς δ' ἡ Ἀδριανούπολις ¹⁾ κεῖται εἰς ἀπόστασιν τεσσάρων σταθμῶν.

Τὰ περὶ χωρία αὐτῆς ἀποτελοῦνται ἀπὸ χωρία ἀκμάζοντα καὶ πλούσια.

1) Διὰ τὴν περιγραφὴν τῆς Ἀδριανουπόλεως ὁ Ἐβλιγὰ Τσελεπῆ ἀφιερῶι περὶ τὰς 60 σελίδας τοῦ Γ' τ. τοῦ Σεγλαχτενιμέ του.

Τὰ προσκυνήματα τῆς Τυρολόης.

Πρὸς τὸ μέρος τοῦ Κιοπρουδζή εἶναι τὸ προσκυνήμα: Ὅσμάν-Λεδέ ζιγιαρετί. Ἐπειδὴ ὁ λαὸς ὅλης τῆς χώρας τρέφει μεγάλην εὐλάβειαν πρὸς τὸ ἄτομον τοῦ ὁσίου τούτου, ἀθρόος προσέρχεται μὲ διάφορα τάμματα (ταξίματα) εἰς ἐπίσκεψιν (τοῦ προσκυνήματος) αὐτοῦ.

Ὁ Μεβλιὰ Μπεχιστή Ἐφένδης κατὰγεται ἀπὸ τὴν πόλιν Βιζέ (Β.ζύη). Ἀξιοθεῖς τοῦ τάφου (ἀποθανόν) ἔφθασεν εἰς τὸν παράδεισον.

Ἐτάφη δ' ἐν Τυρολόη ἐν τῇ αὐτῇ κελλίῳ ἐρημίτου. Ἐπὶ τοῦ ἐπιτυμβίου λίθου του ἐχάραξεν, ἴδια χειρὶ, τὸ χρονόγραμμά του:

«Ἀπεδήμησεν ἤδη ὁ μακαρίτης...ἐπιτυχὼν τῆς θείας εὐσπλαχνίας». Ἔχει πολλὰ συγγράμματα. Καὶ ὁ Μεβλιὰ (κύριος) Οὐζούν Μπαλή ἐφένδης, ὅτε ἀπέθανε διατελῶν καθηγητῆς τοῦ Ἰμαρετ ἐτάφη πλησίον τοῦ ἱεροδιδασκαλείου τούτου ἐπὶ τῆς λεωφόρου.

Ἐπῆρξε σοφός, ἐνάρετος ἀνὴρ καὶ συγγραφεὺς μοναδικῆς ἀθιεντίας εἰς τὴν ἐπιστήμην τοῦ «Χαδῖς» (Μουσουλμ. παραδόσεις).

Πλήρως θεασάμενοι τὴν πόλιν ταύτην ἐξεκινήσαμεν ἐκ ταύτης πρὸς δυσμὰς καὶ διεληθόντες τὴν λιθίνην γέφυραν εἰς τὴν συνοικίαν τῶν χριστιανῶν πλησίον τοῦ Βιράν - Καλέ (καταχειρωμένον φρούριον), κείμενον ἐπὶ τῆς ὄχθης τοῦ Σοῦρ ἐφθάσαμεν εἰς τὸ χωρίον «Ὀλάν Μετί» καὶ ἐντεῦθεν μετὰ ἐξάωρον πορείαν εἰς τὸ ἀκμαῖον χωρίον «Δουχάν - Καρηστηράν» (ὁ ἀναμυγνῶν καπνόν), ὅπερ ἔχει ἐκάτον οἰκίας, ἐν δξαμίον, καὶ ἐν χάνιον, εἶναι δὲ μέγας σταθμὸς μεταξὺ Τυρολόης καὶ (Λουλέ-) Μπουργὰς ἀπέχον ἐκατέρωθεν εἰς ἐποχὴν χειμῶνος, ἕξ ἀκριβῶς ὥρας. Λάκκοι ἐλώδεις καὶ ἀδιαπέραστοι πηλὸς σχηματίζονται ἐνταῦθα κατὰ τὸν χειμῶνα.

Ἐκινήσαντες ἐντεῦθεν πάλιν πρὸς δυσμὰς ἐφθάσαμεν εἰς τὴν πόλιν Μπουργάζ.

Περιγραφή τοῦ φρουρίου (Λουλέ-) Μπουργάζ.

Τοῦτο ἔκτισεν ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰντεροῦν (; ἢ Ἀϊντεροῦν) καὶ ἐδώρησεν εἰς τὸν βασιλέα Ἀλίν, υἱὸν τοῦ Γιάνζο. Τόσον δ' ἤκμασε τὸ φρούριον τοῦτο κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ὥστε ὁ Ἀλίν διέμενε πότε ἐν Κωνσταντινουπόλει εἰς τὸ Τεκφούρ - σεράϊ (αὐτοκρατορικὸν ἀνάκτορον) καὶ πότε διεχείμαζεν ἐν Μπουργάζ, κατὰ δὲ τὸ ἔαρ ἐξήρχετο, πρὸς θερινὴν διαμονήν, εἰς τὰ ὄρη τῆς Στρανδζας.

Καὶ νῦν ἔτι διαφαίνονται τὰ ἕνη τῆς πάλαι ποτε εὐημερίας του. Ὅτε δὲ ὁ γνωστός ὑπουργὸς τοῦ Σουλτάνου Σελίμ τοῦ Β'. Σοκουλλοῦ Μεχμέτ Πασᾶς ἀνεκαίνισε τὴν πόλιν ταύτην, διέταξε νὰ καταδαφισθῶσι τὰ οικοδομήματα τῶν παλαιῶν μνησίων. Ὁ πρῶτος πορθητὴς αὐτοῦ εἶναι ὁ νικηφόρος Χουδαβεντικιάρ (Σουλτάνος Μουράτ ὁ Α'), ὅστις συναντήσας πολλὰς δυσχερείας κατὰ τὴν ἐκπόρθησιν τοῦ φρουρίου ἀνεφώνησε: Ὡ νικηφόροι (βρὲ Γαζήδες), δομήσατε (παλληκάρια) νὰ κυριεύσῃτε αὐτὸ τὸ Μπουργάζ καὶ νὰ τὸ καταδαφίσωμεν. Καὶ πραγματικῶς μετὰ τὴν ἄλωσιν τοῦ φρουρίου ἐβρήμηνισεν αὐτὸ καὶ ἐκ βάθρων κατέστρεψε.

Εἰς πλεῖστα μέρη αὐτοῦ συναντῶνται καὶ τώρα εἰσέτι τὰ εἱρεπία τῶν κτιρίων του.

Εἶναι βακούφιον τοῦ Σοκουλλοῦ Μεχμέτ Πασᾶ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς διοικήσεως Σαράντα Ἐκκλησιῶν. Ὁ μοντεβελλῆς αὐτοῦ εἶναι καὶ διοικητὴς τοῦ φρουρίου, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ διακούς τε πενήντα ἑξήκοντα.

Τὸ Μπουργάζ εἶναι ὑποδιοίχησις μὲ (βαθμὸν) ἑκατὸν πενήκοντα (βαλαντίων) ἄσπρων.

Κειμένη ἐπὶ εὐρείας πεδιάδος ἡ κοινὸς Μπουργάζ ἀκμάζει λίαν, ἔχουσα ἑπτακοσίας ἐρυθροκεραμοσκεπεῖς οἰκίας, μετ' ἀμπελώνων καὶ κήπων. Ἀποτελεῖται ἕξ ἕξ συνοικιῶν, ἔχει δὲ πέντε μυχράμια, εἰς τὰ τρία τῶν ὁποίων γίνεται προσευχὴ (καὶ διδασχὴ) ὑπὲρ τῆς μακροημερεύσεως καὶ εὐκλείας τοῦ Σουλτάνου. Τὸ ἐν αὐτῇ δὲ τὰ μίσην (ἄχι λουτρόν, ὡς κατὰ λίθος ἐν τῷ κειμένῳ) Σοκουλλοῦ Μεχμέτ Πασᾶ Ἰσμιή, εἶναι στερεὸν οἰκοδόμημα, κτισθὲν δι' ἐξόδων τοῦ φερόντος τὸ ὄνομα τοῦ τεμένου ἀνδρός, ὅστις ἐπὶ 40 ὀλόκληρα ἔτη διατελέσας Βεζύρης τῶν Σουλτάνων Σουλεϊμάν, Σελίμ τοῦ Β' καὶ Μουράτ καὶ διανύσας ὅλον τὸν βίον αὐτοῦ εἰς τὴν κρατικὴν ὑπηρεσίαν εἰς τὸ ἀνώτατον Διβάνιον (Ἀυτοκρατορικὸν Συμβούλιον) ὑπέστη τὸν μαρτυρικὸν θάνατον φονευθεὶς ὑπὸ τινος κατοίκου τῆς μεθορίου γαμμάης.

Ὁ δολοφόνος αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ἀπληλᾶγῃ τῆς νομίμου ποινῆς χάρις εἰς τὴν διαθήκην αὐτοῦ τοῦ φονευθέντος.

Τὸ κοινὸν τοῦτο τέμενος εἶναι ἔργον τοῦ σοφοῦ τούτου Βεζύρου. Διὰ τὴν περιγραφὴν αὐτοῦ ἡ γλῶσσα εἶναι ὅλως ἀνεπαρκής, ὁ δὲ πλεόν γλαφυρὸς (διασκορπιζὼν ἀδάμαντας) κάλαμος συντρίβεται πρὸ τοιαύτης ἀποπειρᾶς περιγραφῆς).

Ἄς τὸ περιγράψωμεν, ἐν τούτοις, ὅσον ἡμῖν ἡ δύναμις σταγόνα ἐραυίζόμενοι (ἀντὶ γινόμενοι τοῦ κειμένου) ἐκ τοῦ ὄκεανοῦ καὶ μόριον ἀκτίνας ἐκ τοῦ ἡλίου.

Ἐν πρῶτοις τοῦτο τὸ τέμενος παριστᾷ εὐκτίριον οἶκον, ὑπενθυμίζοντα τόπον ἀναψυχῆς καὶ διασκεδάσεως, ὅπου δὲν δύναται τις (δυστυχῶς)

νά εὔρη τὴν ποθομένην ἡσυχίαν καὶ ἄνεσιν λόγῳ μεγάλου συνωστισμοῦ πολυπληθοῦς λαοῦ ἐντὸς τῆς πόλεως. Ἐξωτερικῶς τὸ τέμενος εἶναι μαρμαίρον, τὸ δὲ ἰδιαίτερον (ἔσωτερικόν;) αὐτοῦ διαμέρισμα εἶναι κεκοσμημένον διὰ δεξαμενῆς μετὰ πίδακος, ἀναβρύνοντος ὕδατος. Τὸ τέμενος εἶναι ἐκτισμένον εἰς τόπον εὐσκιον, περικυκλούμενον μὲ πολλὰς ἑκατοντάδας πλατάνων, κυπαρίσσων, κέδρων, καστανεῶν καὶ ἄλλων θαλαρῶν (εὐλογημένων) δένδρων. Πάντες οἱ ἀφικνούμενοι καὶ ἀναχωροῦντες ἐκ τῆς κομποπόλεως καὶ (πᾶς) ὁ μουσουλμανικὸς λαὸς (αὐτῆς οἱ κάτοικοι) εἰς τὸ τέμενος τοῦτο ἐκπληροῦσι τὰ καθήκοντα ὑποταγῆς πρὸς τὸν Θεὸν καὶ λατρείας καὶ δοξολογοῦσι ἐν αὐτῷ τὸν Ὑψιστον.

Ἐν ὥραις θέρους καὶ χειμῶνος δὲν διεισδύει εἰς τὸ ἔσωτερικόν τοῦτο διαμέρισμα τοῦ τεμένους ἢ θερμότης τοῦ φαινοῦ, πυρίνου ἡλίου.

Αἱ τέσσαρες πλευραὶ αὐτοῦ ἀποτελοῦνται ἀπὸ παραπλεύρους σοφάδες (αἰθούσας) καὶ δωμάτια. Ἐπὶ δὲ τῶν σοφάδων ἐπάσχονται λεπτότατοι κίονες (μὲ λεπτήν ὡς ἡ θριξὶ ὄσφύν), ἐπ' αὐτῶν δ' ἐπακάθηται κομψοὶ θόλοι, ὡσεὶ ἀνεστραμμένα κυανόχροα κοτύλα.

Οὐδὲν τέμενος βεζυρικὸν παρόμοιον μὲ τοῦτο εὐρίσκεται εἰς τὰς μουσουλμανικὰς χώρας, ἀν' ἐξαιρέσωμεν ἴσως τὸ τέμενος τοῦ Ζαῦ Πασᾶ ἐν Κων/πόλει εἰς τὸ Ἄμπου Ἐγιοῦ Ἄνσαρῆ, καὶ τὸ δζαμίον τοῦ Ἰπραχίμ Πασᾶ Ταβασῆ, Βεζύρον τοῦ Σουλεϊμάν Χάν, κείμενον εἰς τὴν ἔσωτερικὴν πλευρὰν τῆς Πόλεως τῆς Σηλυβρίας (Σηλυβρη-Καπουσοῦ) ἐν Κων/πόλει.

Ἄλλὰ καὶ πάλιν τὸ φωτεινὸν τοῦτο τέμενος εἶναι κατὰ πολὺ κομψότερον ἐκείνων, καὶ μὲ μεγαλητέραν τέχνην ἐκτισμένον.

Περίξ τοῦ κεντρικοῦ μεγάλου θόλου αὐτοῦ ἔχει σειρὰν (ὀμοκέντρον) στρωμάτων διὰ τὰς ἀναπτομένας καὶ νδήλας, τὸ ἀνώτερον δὲ κάτωμα, ὅπερ διὰ δικτυωτοῦ κερραγμένον εἶναι ἐξιδιασμένον διὰ τοὺς μουεζζίνας, ὡς καὶ μέρη περιωρισμένα διὰ κικλίδων, ἀποτελοῦσιν ὠμάτια.

Ἡ γλῶσσα μένει ἄλαλος προκειμένου περὶ ἐγκωμίου τῶν φωτεινῶν παραθύρων, τὰ ὅποια κοσμοῦσι τὰς τέσσαρας πλευρὰς τοῦ ἄμβωνος καὶ τοῦ βωμοῦ. Αἱ καλαισθητικαὶ ἐλαιοβαφαὶ καὶ τὰ κομψὰ σχέδια τούτων, οἱ χρυστάλλινοι ὕελοι, οἱ ἀδαμαντοειδεῖς λίθοι τῆς (περσικῆς) κομποπόλεως) Νεδζέρ καὶ τὰ (συναφῆ) ἰόχροα κοσμήματα οὐ μόνον φῶς ἄπλετον παρέχουσιν εἰς τὸ ἔσωτερικόν τοῦ τεμένους ἀλλὰ διαχέουσι καὶ εἰς τὰ περίξ μέρη λάμπην θαυμασίαν.

Περίξ τούτου καὶ εἰς τὰς τέσσαρας πλευρὰς εἶναι κεχαραγμένα ἐδάφια Κορανίου καὶ λόγοι τιμῆς καὶ εὐλαβείας διὰ χειρῶν τοῦ Γρακοῦτ Μον' τεισιμῆ, Ἄππας Μερσά, Σείχου Μπαγιάζιτῆ, Ἄπτουλλάχ Κηρημῆ, Ἀχμέτ Καραχισαρή, Χασάν Τσελεπῆ καὶ Δεδέ-Μεχμέτ Τσελεπῆ.

Ἐκάστη τῶν ἐπιγραφῶν τούτων ἀποτελεῖ μοναδικὸν καὶ λίαν πολυτιμον ἄριστούργημα.

Τὸ δζαμίον ἔχει σύνθεσιν ἐξόχως σύμμετρον, ὡσεὶ ποίησις καὶ μαγεία ἄφθαστος (νόμιμος).

Ἡ καλλιτέχνης τοῦ τεμένουσ παρῆσεν ἐν αὐτῷ εὐγλωττον ἀπόδειξιν τῆς θαυμαστῆς ἐπιδειξιότηοσ καὶ λεπτῆς τέχνης του. Ὁ κτίτωρ τοῦ δζαμίου εἶναι ὁ γρηαὸς ἀρχιτέκτων Σηνὰν Ἴπνι Ἄπτουλ-Μενὰν.

Ἐπὶ τῆς νοτίου πύλης τοῦ τεμένουσ ὑπάρχει τὸ ἐξῆς χρονόγραμμα τού :

«Ὁ Χατῆφ Κουδση (ὁ ἐξ Ἱεροσολύμων) εἶπε τὸ χρονόγραμμα τού : Τόπος λατρείας τοῦ Ὑψίστου καὶ εὐκτίηιοσ οἶκοσ τῶν εὐσεβῶν.

Ἔτοσ 956 (Ἑγείρησ)».

Εἶναι ἐπίσης θαυμάσιον καὶ τὸ τέμενοσ, ὅπερ κεῖται πλησίον τῆς γεφύρας τοῦ ποταμοῦ Ἐργκενέ (Ἐργόνη), ἀλλὰ πολὺσ κόσμοσ δὲν τὸ ἐπισκέπτεται. Ἐχει ἓνα μεδρεσὲν καὶ ἐν πτωχοκομεῖον, ὅπερ ἕκαστον μῆνα καὶ ἕκαστον ἔτοσ, ἐκάστην πρωῖαν καὶ ἑσπέραν εἶναι πλούσιον ἅμα καὶ πενιχρόν, παρέχον εἰς νέονσ καὶ γέροντασ ἐν πινάκιον ζωμοῦ καὶ ἐν τεμάχιον ἄρτου, εἰς ἐκάστην δ' ἑστίαν ἀπὸ ἐν καρῖον λίπουσ καὶ δι' ἕκαστον ἵππον ἀπὸ μίαν (μερίδα) τροφῆς (χόρτου ἢ χοιθῆς). Δαψιλῆσ εἶναι ἡ χάρισ του. Οὐδὲμία διάκρισισ γίνεται ἐνταῦθα μουσουλμάνου καὶ μῆ, προκειμένου περὶ παροχῆς (τροφῆς).

Ἐκάστην δὲ νύκτα Παρασκευῆσ παρῆεται ἐπίσης δαψιλῶσ, (ἐκτόσ τῆς συνήθουσ τροφῆς) καὶ ἓνασ δίσκοσ (σινί) μετὰ πινακίων πιαφιῖον (ἐξ ὀρυζῆς) ζωμοῦ καὶ κρόκου (ζεοδέ).

Εἶθε ὁ Θεὸσ νὰ καταστήσῃ τὴν λειτουργίαν τοῦ πτωχοτροφείου τούτου διαρκῆ καὶ ἀδιάλειπτον μέχρι περάτων τῶν αἰώνων.

Ἡ κωμόπολισ ἔχει προσέτι ἐπτὰ νηπιαγωγεῖα καὶ ἐν φωτεινὸν οἶκοδόμημα κομφοῦ λουτροῦ.

Ἡ ἀγορὰ τῆς ἔχει τριακόσια περίπου καταστήματα. Ἄν καὶ δὲν ἔχει μπεξεστένιον, ἔχει ἀμύπολλα πολύτιμα ἐμπορεύματα. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἀνθῆσεωσ τῆς ῥόασ συγκροτεῖται ἐνταῦθα ἐμποροπανήγυρισ. Τὸ βδοπαζαρον τοῦ Μπουργάζ εἶναι λίαν γνωστὸν εἰς τὸ Βυζάντιον καὶ τὴν Περσίαν. Ἐπὶ τεσσαράκοντα ἡμερονύκτια ἐξακολουθεῖ ἡ ἀγοροπωλησία καὶ μεγάλα κέρδη προσκομίζονται εἰς τὴν ἀγορὰν ταύτην, ἥτισ ἐπὶ μὲν τῆς ὄχθησ τοῦ ποταμοῦ Ἐργκενέ διήκει μέχρι τῆσ γεφύρας τοῦ Σοκουλλοῦ Μεχμέτ Ποσα, ἀπὸ δὲ τῆσ πλευρᾶσ τῆσ πόλεωσ ἀποτελεῖται ἀπὸ πλέον τῶν χιλίων μικρῶν καταστημάτων ἐκ λεπτῶν σανίδων, ὡσ αἰφθινοπωρῖναι καλύβαι. Ἐχει καὶ λιθόκτιστα καταστήματα διὰ τοὺσ σεβαστοὺσ μεγαλεμπόρουσ, ἀλλὰ τοιαῦτα εἶναι ὀλιγάριθμα.

Ἡ ἐπὶ τοῦ ἀρχικοῦ σημείου τῆς ἐμποραγοῦσας ταύτης γνωστὴ γέφυρα μὲν ἐννεὰ ἀφίδιας εἶναι ἔργον τοῦ γηραιοῦ ἀρχιτέκτονος Σηνάν, ἀποτελοῦσα μίαν ἐκ τῶν ἑβδομήκοντα μεγάλων γεφυρῶν, τὰς ὁποίας οὗτος ἔκτισεν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας. Τὸν σχετιζόν μετὰ τὴν ἀγοραπωλησίαν φόρον συλλέγει (εἰσπράττει) ὁ μοντεβελίης καὶ δαπανᾷ διὰ τὰς ἐπισκευὰς τῶν φθειρομένων μερῶν τῆς γεφύρας.

Τὸ κλίμα τῆς πόλεως εἶναι γλυκύ, αἱ ἄμπελοι δὲ καὶ οἱ κῆποι καλλιεργοῦνται καλῶς.

Περιζήτητα ἐπίσης εἶναι τὰ πρόβατα, οἱ ἄμνοι καὶ τὸ βούτυρον αὐτῆς.

Τὸ Καραβάνσεράϊον τοῦ (Λουλέ-) Μπούργάζ.

Τοῦτο παριστᾷ μονόφορον εὐμέγεθες χάνιον, ὡς φρούριον ἐσωτερικόν, οἰκοδόμημα περιέχον ἑκατὸν πενήκοντα θύρας ἀπέναντι ἀλλήλων καίμενας μὲ χαρῆμα, σταύλους διὰ κτηνῶν καὶ ἄλλα ζῶα, δυναμένους νὰ στεγάσουν πλεόν τῶν τριῶν χιλιάδων ζῶων.

Οἱ τελωνοφύλακες ἐκτελοῦσι καὶ καθήκοντα φυλάκων παρὰ τὴν θύραν τοῦ χανίου.

Μετὰ τὸ δεῖπνον, κρούεται πρὸ τῆς θύρας ἡ μουσικὴ, μεθ' ἧς κλείεται ἡ θύρα. Οἱ φύλακες ἀνάπτουσι κανδήμα, δαπάναις τοῦ Ἐβρακίου, κοιμῶνται πρὸ τῆς θύρας. Ἐὰν κατὰ τὸ μεσονύκτιον ἀφικνεῖται ἕξωθεν ὀδοπόρος ἀνοίγουσι τὴν θύραν καὶ ἐπιτρέπουσι εἰς αὐτὸν τὴν εἴσοδον καὶ προσάγουσιν εἰς αὐτὸν καὶ τροφήν ἐκ τῶν ἐνότων.

Ἄλλ' (ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ) καὶ ἂν ἀκόμη χαλάσῃ ὁ κόσμος δὲν ἐπιτρέπουσιν τὴν ἐκ τοῦ χανίου ἕξοδον οὐδενὸς τῶν ἐντὸς αὐτοῦ εὐρισκομένων, διότι τοιοῦτος εἶναι ὁ ὅρος τοῦ ἀμειωτοῦ (διαθέτου).

Μόνον ἀφοῦ ἐγερθοῦν ὅλοι οἱ φιλοξενούμενοι, κρούσῃ ἡ μουσικὴ καὶ ἕκαστος ἐξ αὐτῶν λάβῃ γῶσιν (τῆς ἀνεπάφου καὶ ἀσφαλοῦς διαφυλάξεως) τῆς (παρ' αὐτῶν) περιουσίας του, οἱ φύλακες, διαλαλοῦντες, ὡς κήρυκες, κρᾶζουσι: Ὁ μουσουλμάνοι! «Εἶναι σῶα καὶ ἀνελλίπη τὰ ὅλα σας; Ἡ περιουσία σας, ἡ ζωὴ (ψυχὴ) σας, ἡ καλλονὴ σας (ἢ ὁ καιρὸς σας) καὶ αἱ ἀναξυρίδες σας;» Οἱ φιλοξενούμενοι ἀπαντοῦν: «Ὅλα εἶναι σῶα καὶ ἀκέραια, ὁ Θεὸς εἶθε νὰ ἀναπαύῃ τὴν ψυχὴν τοῦ κτήτορος τοῦ καθιδρύματος».

Οἱ θυρωροὶ τότε, ἀνοίγουσι, κατὰ τὸ λυκαυγές, τὴν μεγάλην πύλην αὐτοῦ, ἴστανται παρὰ τὴν θύραν καὶ προφέρουσι τὰς ἐξῆς εὐχὰς καὶ συμβουλὰς:

«Νὰ μὴ προχωρῆτε εἰς τὰς ὁδοὺς ἀπρόσεκτοι, μὴ χάνετε στρῶμα,

σκέπασμα, μὴ δέχεσθε τὸν τυγχόντα, ὡς συνοδοιπόρον σας, προχωρήτε, καὶ ὁ Θεὸς νὰ τὰ φέρῃ δεξιά. Τότε ἕκαστος ἐκκινεῖ πρὸς μίαν διεύθυνσιν. Πρὸς δυσμὰς τοῦ γανίου τούτου ὑπάρχει καὶ ἕν μέγα ἀνάκτορον διὰ τοὺς βεζύρας, ὑπουργούς, ἀριστοκράτας καὶ εὐγενεῖς, μὲ μεγάλην αἰθουσαν ὑποδοχῆς, ἑκατὸν πενήκοντα ἕτερα δωμάτια, λουτρόν, ὀψοφυλάκιον (κελλάριον), μαγειρεῖον, διὰ τὸ ἐγκώμιον τοῦ ὁποίου ἀδυνατεῖ νὰ ἐπαρκέσῃ ἡ γλώσσα.

Ὅλον τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο, λιθόκτιστον ἐξ ὀλοκλήρου, ἀνῆκεν εἰς τὸν μαρτυρικῶς θανάτῳ τελευτήσαντα Σοκουλλοῦ Μεχμέτ Πασάν.

Ἐπὶ τῆς ἀψίδος τῆς σιδηρᾶς πύλης τοῦ μεγάλου τούτου ξενωνοῦ διὰ χειρὸς τοῦ Καραχισαρή εἶναι ἐγκεχαραγμένον ἐπὶ λευκῆς μαρμαρίνης πλακόσ τοῦ ἐξῆς χρονόγραμμα ἐν ἡμιστιχίῳ :

«Οἱ ἐλθόντες εἰς τὸ καραβασεράτιον τοῦτο πάντες ἀπῆλθον» (ὑπαιγιμὸς εἰς τοὺς γεννωμένους καὶ ἀποθνήσκοντες ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ).

Ἐκ τῆς πόλεως (Λουλέ - Μπουργάζ) ἐκκινήσαντες διὰ μέσον χωρίων πρὸς βορρᾶν διήλθομεν τὸν ποταμὸν Ἐργκενέ ἐπὶ ἰσπῶν. Ὁ ποταμὸς Ἐργκενέ, πηγάζων, κατὰ πρῶτον ἀπὸ τὰ ὄρη τῆς Σιφάνδ^α· ἐπὶ τῆς παραλίας τῆς Μαύρης θαλάσσης ὄρει ὑπὸ τὴν γέφυραν τοῦ χωρίου «Οὐξούν-Χαδ^ηλή» καὶ διέρχεται πλησίον τοῦ Μπουργάζ. Κατόπιν διέρχεται διὰ γέφυρας μὲ ἑκατὸν ἐξδομήκοντα τέσσαρα ἀψίδας (τῆς καλουμένης «Ἐργκενέ-κιοπροσού») πλησίον τῆς Ἀδριανουπόλεως.

Ἐντὸς τῆς Ὀθωμανικῆς Ἀυτοκρατορίας δὲν συνήντησαμεν γέφυραν τοιούτου μήκους.

Ἐκεῖθεν ὁ ποταμὸς καταρρομένο· ἐκβάλλει εἰς τὴν Προποντίδα. Δὲν εἶναι μέγας ποταμὸς. Ἀλλὰ κατὰ τὴν πρώτην ἀνοιξιν, ὅτε πίπτουν τηκόμεναι αἱ χιόνες τῶν ὄρεων καὶ τῶν λόφων, πλημμυρεῖ καὶ μεταβάλλεται εἰς ὀρητικὸν ἄτακτον ποταμὸν.

Προχωρήσαντες ἔντευθεν ἐφθάσαμεν εἰς τὸ φρούριον «Ἐσκι-Πολός».

Τὸ φρούριον Ἐσκι-Πόλος. (Παλαιός;)

Ἰερύς τις, ὀνόματι Πόλος· ἐκ τῶν συγγενῶν τοῦ βασιλέως τῆς Ἀδριανουπόλεως· εἶχεν ἐνταῦθα μίαν μονίμ. Διὰ τὸν λόγον τοῦτο ὁ βασιλεὺς ἔκτισεν ἐνταῦθα ἕν φρούριον καὶ τὸ ὄνομασεν Μπουργάζ Πολός (Πύργος Παλαιός;).

Ὅτε, μετέπειτα, ὁ Χουδαβεντικιὰρ Γαζής (Σουλτάνος Μουράτ ὁ Α') πολιορκίησε τὸ φρούριον τοῦτο, πρὸ τῆς πολιορκίας τῆς Ἀδριανουπόλεως, συνήντησε μεγάλας δυσχερείας κατὰ τὴν ἄλωσιν αὐτοῦ (καὶ διὰ τοῦτο) διέ-

ταξε, μετὰ τὴν ἄλωσιν, τὴν κατεδάφισιν τῶν τειχῶν αὐτοῦ εἰς τινα σημεῖα.

Ἄλλ' ἢ ἐπισκευὴ καὶ ἀποκατάστασις αὐτῶν εἶναι ἔργον εὐχέρως.

Τὸ φρούριον τοῦτο, ἐπικλινές ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δυσμᾶς, ἐκτισμένον ἐπὶ τῆς κλιτύος ὑψηλοῦ λόφου ἔχει μίαν θύραν ἐκ λίθου. Ἐπειδὴ ἡ τοποθεσία αὐτοῦ εἶναι πολὺ ὑψηλὴ καὶ ὑφίστανται δυσχερείας οἱ ἀναβαίνοντες εἰς αὐτό, οὐδεὶς μένει ἐντὸς αὐτοῦ.

Τὴν σήμερον διακόσμαι οἰκίαι ὑπὸ τὸ κάτω φρούριον ἀποτελοῦσι τὸ βουλγαρικὸν τοῦτο χωρίον, ὑπαγόμενον εἰς τὴν ὑποδιοίκησιν Μπουργάς ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς ἐπαρχίας Σαράντα-Ἐκκλησιῶν.

Ὡς ἔχον ἐδάφος πετρώδες τὸ χωρίον φημίζεται διὰ τὴν εὐχυμον καὶ εὐγενστον σταφυλὴν αὐτοῦ.

Ἐκκινήσαντες καὶ πάλιν πρὸς βορρᾶν ἐφθάσαμεν εἰς τὸ χωρίον: «Φακλιάρ».

Καὶ τοῦτο εἶναι βουλγαρικὸν χωρίον τῆς ἐπαρχίας Σαράντα Ἐκκλησιῶν, κείμενον ἐντὸς κοιλιάδος καὶ ἔχον ἓν χάνιον καὶ τριακοσίας οἰκίας.

Ἐνταῦθα ἐφθασεν ἐκ μέρους τῆς Α. Μ. τοῦ Σουλτάνου εἰς ἐκ τῶν ἀρχηγῶν τοῦ ἰδιαίτερου σώματος τῆς φρουρᾶς τῶν ἀνακτόρων (Χασεκὶ Ἀγαση) μὲ αὐτόγραφον ἱερὸν (χατίιον) τοῦ Σουλτάνου πρὸς τὸν Μελέκ Ἀχμέτ Πασσᾶν (μὲ τὸ ἐξῆς περιεχόμενον): «Λαλά μου (Παιδαγωγέ) Μελέκ! Ὁ τοποτηρητὴς τοῦ ἀρχηγοῦ Γενιτσαρῶν Τσελεπὴ Ἀγᾶς ἀπέδρασεν εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα. Βεβαίως θὰ σπλάβῃς αὐτὸν καὶ ἀλυσοδέτερον θὰ στείλῃς εἰς τὴν Πύλην τοῦ ὑψηλοῦ Κράτους μου.

Ὁ Πασᾶς ἐδώρησέν εἰς τὸν Χασεκὴ Ἀγᾶ, εἰς ἀνταμοιβὴν (τῶν κόπων του) ἓν βαλάντιον (ἄσπρον).

Ἐκκινήσαντες καὶ πάλιν πρὸς βορρᾶν ἐφθάσαμεν εἰς τὸ φρούριον Καραμπουνά, χωρίον βουλγαρικὸν τῆς ἐπαρχίας Σαράντα Ἐκκλησιῶν μὲ διακοσίας οἰκίας, ἀλλὰ λιαν ἀκμαῖον τιμᾶριον (φέουδον).

Ὁ πεφωτισμένος Βεζύρης Σιγριαβὸς Πασᾶς ἔκτισεν ἐνταῦθα ἓν μέγα χάνιον καὶ οὕτω συνετέλεσεν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν καὶ εὐημερίαν τοῦ χωρίου.

Ὁ ποταμὸς Ἐργκενὲ ῥέει διὰ μέσου τοῦ χωρίου. Προχωρήσαντες ἐντεῦθεν πάλιν πρὸς βορρᾶν ἐφθάσαμεν εἰς τὸ χωρίον Σασαλά, ὅπερ ἔλαβε τὸ ὄνομα του ἀπὸ τὸν Σασά - Κοτζά, ὁ ὁποῖος, κατὰ διαταγὴν τοῦ Χουδαβεντικιᾶρ Γαζὴ μετόφησεν ἐνταῦθα.

Ἐχει διακοσίας οἰκίας. Ὁ ἐκ Βοσνίας Χασᾶν ἀγᾶ κατοικήσας ἐνταῦθα καὶ οἰκοδομήσας τετράγωνον πύργον, διεφύλαξε τὸ χωρίον ἀπὸ τὰς ἐπιθέσεις τῶν ληστών, ὁ δὲ Τάταρος Σουλεϊμᾶν ἀγᾶς, ἔκτισεν ἐπίσης ἓν χάνιον καὶ συνετέλεσεν εἰς τὴν εὐημερίαν τοῦ χωρίου.

Ἐπειδὴ εἰς τὰ περίξ ὄρη φέρονται ἄνθη καὶ φυτὰ διαφόρων εἰδῶν, τὸ χωρίον παράγει πολὺ ἐκλεκτὸν καὶ λευκὸν μέλι, τὸ ὁποῖον, μάρτυς ὁ Θεός, δὲν διαφέρει ποσῶς κατὰ τὴν λευκότητα ἀπὸ τὸ πάλλευκον πανίον (τουλίαν). Τὸ μέλι τοῦτο δὲν προκαλεῖ θερμότητα (πυρετοῦ) εἰς τὸν ὄργανισμόν τοῦ γενομένου τοῦτο. Τοῦναντίον ὁ οὐρανίσκος τοῦ τρώγοντος ἀποκτᾷ εὐωδίαν ἐκ τοῦ ἐξαιρετικῶς τερπνοῦ ἀρώματος αὐτοῦ.

Ὁ Ἱμάμης τοῦ χωρίου τούτου Ἀλῆ Ἐφένδης τυγχάνει ἀνὴρ ἐκ τῶν μᾶλλον εὐσεβῶν τοῦ μουσουλμανικοῦ λαοῦ νηστεύων ἐπὶ 70 ἔτη.

Προχωρήσαντες πάλιν πρὸς βορρᾶν ἐφθάσαμεν εἰς τὸ φρούριον Ἀϊτὸς (Ἀετός).

Τὸ φρούριον Ἀετός.

Τὸ φρούριον τοῦτο ἐκτίσθη ὑπό τινας ἐκ τῶν Ἑλλήνων, φέροντος τὸ ὄνομα Ἀετός. Τῷ 814 (Ἐγείρης) ὁ βασιλόπαις Μουσᾶ Τσελεπῆς, υἱὸς τοῦ Γρηγόρημ Χὰν ἐκυρίευσε τοῦτο διὰ τοῦ Μεχμέτ Βέη. Εἶναι ἔδρα ὑποδιοικήσεως με (βαθμὸν) ἑκατὸν πενήκοντα (βαλαντίων) ἄσπρων, τοποτηρητοῦ διοικητοῦ, ἀρχηγῶν Γενιτσῶν καὶ ἀγορανόμου.

Τὸ φρούριον ἀποτελεῖ ἐν ὡραῖον τεῖχος, με μίαν θύραν, πεντάγωνον, ἐκτισμένον ἐπὶ τῆς κορυφῆς ὑψηλοῦ λόφου ἐκ ζωμάτος καὶ κιτρίνου βραχύδους ἀργίλλου. Ἐντὸς αὐτοῦ ὅμως δὲν ὑπάρχουσιν οὔτε πέντε ἄνθρωποι. Τὸ προάστειόν του (vağos) κείμενον ἐπὶ τῆς ὄχθης ὕψους περιλαμβάνει χιλίας κεραμοσκεπεῖς οἰκίας μετ' ἀμπέλων καὶ κήπων.

Οἱ κάτοικοί του, μουσουλμάνοι τε καὶ μὴ, ἀποτελοῦνται ἀπὸ ἀντιπροσώπων βουλγαρικῆς φυλῆς.

Ἐχει πέντε συνοικίας καὶ πέντε μικράμια. Ὁ διὰ μέσον τοῦ προαστείου διερχόμενος ὁδὸς Τσιγγίτ-Δερεσῆ ἔχει γέφυραν με μίαν ἀψίδα, πλησίον δ' αὐτῆς ὑπάρχει ἐν κεραμοσκεπές, στερεὸν τέμενος με ἓνα μιναρὸν καὶ με μεγάλην ἐνορίαν, ἔξ γάνια ἑκατὸν πενήκοντα καταστήματα καὶ ἀλευρομύλους. Ὁ διοικητὴς αὐτοῦ εἶναι ὁ Πασᾶς τῆς Σιλιστρίας καὶ βοεβόδας.

Τὸ κλίμα ὅμως αὐτοῦ εἶναι πολὺ βαρὺ καὶ νοσηρὸν. Ἐχει μίαν θερμοπηγὴν με ὕδωρ ὑφάλμυρον. Εἰς φιλόνητος περιστοιχίσας ταύτην ἔκτισεν ἐπ' αὐτῆς ἐν λίαν ὠφέλιμον καὶ μικρὸν λουτρόν, τὸ ὕδωρ τοῦ ὁποῖον ἔχει θεραπευτικὴν δύναμιν.

Ἐπίσης περιζήτητος εἶναι καὶ ἡ σταφυλὴ τῶν ἀμπέλων τοῦ Ἀετοῦ.

Προχωρήσαντες πάλιν πρὸς βορρᾶν καὶ ἀναβάντες εἰς τὸ ὄρος Τσεγκέ ἐθεασάμεθα πλεῖσθ' ὅσα ἔργα τοῦ τροφοδότου μας Θεοῦ καὶ ὑμνικό-

ομφα δένδρα, τὰ ὁποῖα εἰς τὰς δασώδεις ὄρεοσειρᾶς αὐτῆς ἔψωσαν τὰς κεφαλὰς αὐτῶν πρὸς τὸν οὐρανόν.

Λιελθόντες δὲ τὸ τουρκο-βουλγαρικὸν χωρίον Κοῦρτ μαχαλλεσῆ (Λυκοχώρι) ἐφθάσαμεν εἰς τὸ φρούριον Τσεγκέ.

Τὸ φρούριον Τσεγκέ - Καλέ.

Κατὰ τὴν μαρτυρίαν τῆς Ἱστορίας τῶν Γενοῦν (Γενοουσιών;) τὸ φρούριον τοῦτο ἔκτισεν ὁ Γιάνκο, υἱὸς τοῦ Μαδιάν, ὅστις τοποθετήσας ἐπὶ τούτῳ φρούραρχον ἐν τῷ φρουρίῳ τούτῳ, κειμένῳ ἐπὶ τῆς ὑψίστης κορυφῆς τῆς δασώδους ὄρεοσειρᾶς Τσεγκέ εἰσέπραττε δι' αὐτοῦ φόρον ἀπὸ τοῦ; ἐκεῖθεν διαβαίνοντας ἐμπόρους καὶ ἐπέτρεπεν εἰς αὐτοὺς ἐλευθέραν δίοδον.

Μετέπειτα κατὰ τὸ 814 (Ἑγείρης) κυριεύσας τοῦτο ὁ Μουσᾶ Τσελεπῆς κατηδάρισε τὸ φρούριον. Εἰς πλείστα μέρη καὶ νῦν εἰσὶ φαινόμενα οἱ πύργοι καὶ τὰ τείχη αὐτοῦ ἐντὸς τῆς ὁδοῦ μετὰ δενδροστοιχίας, χρησιμοποιούμενα ὑπὸ τῶν κλεπτῶν καὶ ληστών ὡς ἐστίαί καὶ κρυφύγετα αὐτῶν.

Τὸ σπουδαιότερον ἐνταῦθα οἰκοδόμημα εἶναι τοῦτο: τὸ τείχος τοῦ φρουρίου τούτου, ὅπερ διήκε πρὸς διαμέτρον μέχρι τῶν ὄρεοσειρῶν Καζάν, Σίγκα, Τουρβά, Κορουδιάν, Γιελέ, συνεχίζοντες εἰπεῖν μέχρι τῶν ὄρεοσειρῶν Ἄλαδζᾶ-Χισάρ, ἀπεχουσῶν δέκα σταδίου, μετὰ τέρρον περὶ αὐτό, εἶχε δὲ κτισθῆ ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Δόμπρουτζας διὰ «σοικὰ» ἦτοι διὰ νὰ μὴ διέρχεται ἐντεῦθεν ἡ Ταταρική φυλή.

Ποσάκις ἐξεπλάγημεν συναντήσαντες τοιαῦτα τείχη κατὰ τὴν διάβασιν ἡμῶν διὰ τῶν ὄρεοσειρῶν τούτων.

Πρὸς ἀνατολὰς τοῦ φρουρίου Τσεγκέ τὸ τείχος τοῦτο διήκε μέχρι τῶν ἐντὸς τῶν δασωδῶν ὄρεοσειρῶν: Σουτζουλοῦ, Κοπάρ - Ἐρέν. Εἰς τὸν Εὔξεινον δὲ Πόντον ἀπέβαν τὸ φρούριον τῆς Βάρνας ἐνοῦται τὸ τείχος τοῦτο μετὰ τοῦ τείχους, ὅπερ εἶναι ἐκτισμένον εἰς τὸ ἀκρωτήριον τοῦ Γαλατᾶ, δέκα μίλια ἐντὸς τῆς θαλάσσης.

Μετὰ πάροδον χρόνου πολλοῦ τὸ μὲν στερεὸν καὶ ὄχρῳν οἰκοδόμημα τοῦ ἐντὸς τῆς θαλάσσης τείχους κατηδαφίσθη, τὰ δὲ θεμέλια αὐτοῦ φαίνονται εἰσὶ εἰς τὸν πυθμὲνα τῆς θαλάσσης.

Ὡς ἐκ τούτου δὲ καὶ οἱ θαλασσοπόροι τῆς Μαύρης Θαλάσσης ἀνοίγονται πρὸς τὸ πέλαγος διερχόμενοι ἐντεῦθεν (ἀπομακρυνόμενοι ἀπὸ τῆς ἀκτῆς) διὰ τὸν φόβον τοῦ ὑποβρυχίου ὄχρου κρηπιδώματος.

Καὶ τοῦτο εἶναι ἐν ἀπὸ τὰ θαυμάσια ἀποτελέσματα τῆς ἰσχυρᾶς θελήσεως καὶ ἐπιμόνου ἐργασίας τοῦ ἀνθρώπινου γένους!

Θεασάμενοι τὰ φαινόμενα ταῦτα ἐπὶ τῆς δασώδους ὄρεοσειρᾶς τοῦ Τσεγκέ, κατέβημεν ἐκεῖθεν καὶ ἐφθάσαμεν εἰς τὸ χωρίον Τσεγκέ, ὅπερ εἶναι βουλγαρικὸν μὲ ἑκατὸν ψαθασκεπεῖς οἰκίας.

Οἱ κάτοικοι αὐτοῦ εἶναι ἀνεξάρτητοι καὶ ἀσύδοτοι, ἐντεταλμένοι μόνον νὰ ἐκτελῶσι τυμπανοκρουσίας τοῦ μεθορίου φρουρίου (Δερμπενδ) ἐντὸς τῆς ὄρεοσειρᾶς καὶ νὰ ἀσχολῶνται μὲ τὴν προφύλαξιν καὶ τὴν ἄμυναν τοῦ τόπου.

Ὁ ἐκ τῆς πόλεως Πραβατῆ καταγόμενος Χατζῆ Ἀχμέτ ἐκ θρησκευτικῆς πρὸς τὸν Θεὸν εὐλαβείας κινούμενος ἔκτισεν ἕνα μέγαν ξενῶνα εἰς τὸ χωρίον τοῦτο.

Διελθόντες ἐντεῦθεν μετὰ πορείαν δύο ὥρων ἐφθάσαμεν εἰς τὴν κωμόπολιν Γενι - Κιόι (Νεοχώρι), ἧτις, καιμένη ἐν τῷ μέσῳ ἐκτεταμένον καὶ εὐφροωτάτων χωρίων παρὰ τὴν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ Καϊτόη (μάστιξ) ἔχει ἔξακοςίας ἐν μέρει κεραμοσκεπεῖς καὶ ἐν μέρει σχοινοσκεπεῖς οἰκίας μὲ Τούρκους καὶ Βουλάρους κατοίκους.

Ἔχει ἐν δζαμίον μὲ μιναρὲν, κεραμοσκεπές, ἐν χάνιον, εἴκοσι καταστήματα, ἅπαξ δὲ τῆς ἐβδομάδος ἀνενοχητα ἐνταῦθα μεγάλη ἐμπορογορά.

Ὅτε εὐρισκόμεθα ἐνταῦθα, ἐκ Κων. πόλεως ἔφθασε ταχυδρόμος, ὅστις ἔφερε Σουλτανικὸν διάταγμα πρὸς τὸν Μελέκ Ἀχμέτ Πασᾶν τοιοῦτον περιεχομένου: «Ἀναμφιβόλως μεταβῆμι πρὸς προφύλαξιν τοῦ φρουρίου: Ὁζοῦ (Ὁσάκωφ)».

Ἐλάβομεν, συγχρόνως, καὶ τὴν πληροφορίαν, ὅτι εἰς τὸν Τσελεπῆν, τοποτηρητὴν ἀρχηγοῦ τοῦ τάγματος τῶν Γενιτσάρων ἐδόθη ἐπίσης αὐτοκρατορικὴ δωρεὰ μᾶς νομαρχίας.

Ὅτε δ' οὗτος μετέβημεν (ἐσπευμένως) ἐπὶ Ἰπλων, ἐλαυνόντων ἀπὸ ἑντῆρος εἰς τὸν τόπον τοῦ διορισμοῦ του, ἀπέδρασεν.

Ὁ δὲ Δεφτερδάρ-Zadè Μεχμέτ Πασᾶς, μεταβαίνων εἰς τὴν Μόρα (Πελοπόννησον), ὅπου εἶχε διορισθῆ ἐπίσης νομαρχης, εἶχε λάβει (κρυφίαν) διαταγὴν νὰ ἐνεργήσῃ τὸν φόνον τοῦ κροκητοῦ τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν Γενιτσάρων, συνέλαβεν αὐτόν, καταφθάσας αὐτὸν πλησίον τῆς πόλεως Γκιουμιουλδζίνας εἰς τὴν Ρούμελην καὶ τὸν ὑπέβαλλεν εἰς μαρτυρικὸν θάνατον διὰ χειρὸς τοῦ Ἀχμέτ Τσελεπῆ - Οὐστά-Zadè ἐξ Ἀνατολοῦ-Χισάο, καὶ τὸ μὲν πτώμα αὐτοῦ ἔθηψεν εἰς τὸ νεκροταφεῖον τῆς Γκιουμιουλδζίνας, τὴν δὲ κεφαλὴν αὐτοῦ ἔστειλεν εἰς τὴν Πόλιν τοῦ ὑψηλοῦ Κράτους.

Ταῦτα μαθὼν ὁ Αὐθέντης μας Μελέκ Ἀχμέτ Πασᾶς ἔκλαυσεν ἐπὶ πολὺν καιρὸν.

Ἐκκινήσαντες ἐκ τοῦ Γενι-Κιόι καὶ πορευθέντες πάλιν διὰ μέσου

τοῦ Τσεγκελιστὰν (ὄρεοσειρᾶς Τσεγκέ;) διήλθομεν τὸν ποταμὸν Καμτσὴ ἐπὶ μεγάλης ξυλίνης γεφύρας. Ὁ ποταμὸς οὗτος πηγάζων ἐκ τῶν ὄρέων Καζάν καὶ εὐρυνόμενος κατὰ τὸν ὄφιν αὐτοῦ διὰ τῶν ὄρεοσειρῶν τῆς Σίπρας καὶ τῶν ὄρέων τοῦ Κήρ-ὄβᾶ (χέρσος ὑπόλευκος πεδιάς), ὄπισθεν τοῦ Κηζανλήκ (τόπος ἐνόπλων παλληκαριῶν) διέρχεται διὰ τοῦ τόπου τούτου καὶ φθάνει εἰς τὸ Κιοπρολοῦ. Ἐκτὸς τῆς μεγάλης ξυλίνης γεφύρας οὐδὲν ἕτερον μέρος (ἀκινδύνου) διόδου ἐπιτρέπων ὁ ποταμὸς οὗτος ἐκβάλλει εἰς τὴν (Μαύρην) Θάλασσαν μεταξὺ τοῦ φρούριου τῆς Βάρνης καὶ τοῦ (ὡς ἄνω μνημιονευθέντος) Γαλατᾶ-Μπουροῦ, ἔχει δὲ ὕδωρ πολὺ γλυκὺ.

Κατὰ τὸν χειμῶνα τὰ πλοῖα τῆς Μαύρης Θαλάσσης διαχειμάζουσι ἐν αὐτῷ.

Διελθόντες τὸν ποταμὸν τοῦτον παρὰ τὰ Γιενί-Κιόϊ καὶ πολλὰ πλοῖα καὶ ἀμαζόντα χωρία, ἐφθάσαμεν εἰς τὸ φρούριον Πραβατῆ (Προβάτια).

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΑΙ